Erref. kodea: LAF-216-174

Izenburua: Eragiletza sozio-kulturaleko

dokumentuak: Eusko Ikaskuntza, VIII. Biltzarra, Euzko Gogoaren deialdiari erantzunez

8. Biltzarra

Congrès de Biarritz 54
Communications de
Beizkegi - garriga -
Villages de Bizkaia

Euskeraren inguruko ikerketa
Bizkaian

G A L D E R A.K.

Uriaren izena. Oiengitz (1) ..... Auzoaren izena. Eŕenteri Mendieta eta Kanpantzu.

I. Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte?. 1.250 (20 erbesteár)

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain?. 2.000 (40 erbesteár)

III. Zenbat euskeldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte?. Guziak

IV. Zenbat euskeldun dira orain?. Eŕenteri'n bizi diran sei-zazpi sendiren inneak izan ezik guztiak dakite euskeraz. Baina auzotegi an Gerniká ondoko kalea baita, eta inneri gerienak erderaz egin oi dute.

V. Zerk eragin dio auŕera bidean euskerari urte abetan?. Ezerk erez

VI. Zerk egin dio gaitz?. Erderazko ikastolak, erdel-izpaŕingi, "zine", iŕati atzeŕi-kirol ta abaŕek

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irixteko, Eusko-Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmoa dun mesu edo mensajian?. Euskel-(Iŕati) (Emisora) ahaltsu bat egin gaztetxnak euskera entzun eta ikasi dagien.

VIII. Zer oar eta agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mesu oni buruz?..

Irakuŕi aldamenean doan idazki an.

Uria, urtia, illa ta eguna.

Oiengitz, 1954, Oŕilak 18.

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galderari erantzutekoan, jaŕi eitzazu aŕen, al izango dezun ziatztasunakin zembait erbestetar ziran uri ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B

B) Irugaŕen eta laugaŕen galderari erantzutekoan, ipiñi otoi, amar arte beko umiak zenbait ziran euskeldun orain ogei urte, eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskatzen disugu jakin arazi eigusula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen oteduten.

C) Galdera auen erantzunak biurtueiguzuz aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

((1) Eŕi an orain Gerniká'ren menpean dago, bere gogoaren aurka.)

Batzarkide gaiak:

Benetan sarningarri gure iskuntzai gertatzen zaiona. Guda osteko urteotan airapaladan doakigun amilera erderaren bultzakadei entzi esinik.

Biotz zauritutzen dakusgu euskeldunok euskeraren ondamen an, eta eriotz-bide ontatik aldentzeko iskilinik ez enkiten oso mingarri zaigu.

Ona emen Gernika iriaan gertatzen dena: Guda-aurrez orok ekiten euskeraz eta neskaen batzuk airokeiz-edo iraun esik guziak mintzatzen zuten etxe eta kalean gure iskuntzan. Guda-osteko gartzadiaren artean airotzak ez beste guziak dakite, baina kalean gutxi-gutxi entzuten da.

Guraso euskeldunen geien-geienak, irekastetxe die emen umeei asaben iskuntzan, baina, ikasgu eta ikastetxeetan erdeldunden egiten dituten irekasle airotzak. Iri antzan, (Gernikan) "Corazonistas" deitzaien prailen "akademi" eta karmeldar lekaimeen ikastetxean diran gure umeen biotzetatik euskera miatzen dutenak. Euskeldun utsdiran umeak erdeldun bihurtzen dituzte, eta naiz-ta guraso askok alegin biziak egin, erderaz mintzatzen diran kalean, eta etxeetan ere bai geienean.

Baseliztan, euskera galdu ezta egin, baina toiminduz bai ere eta yoskeran. Jun aurtengo ditu gure eriak (Aiengizkoak) Mendietan, Kampantzen ditute emen umeak. Beste aurtengoi bietan, euskeldun uts-utsak diran umeentzat, lau irekasle-irekaslenen dagoz: (Amabost inguru euskeldunentzat irekasle erdeldun bat.) Zelan iraun ote dan, euskerak, zauritu gabe ta bizirik? Gure basetxeetan ere sendi askok dute irratia (radio) eta, erdel-kantu, kirol eta abarrez kaltetuak-kalte egiten ditue gure gaste eta gastetxeen artean.

Prantziskotarrak praileak dagiten lau apaiz eta lauren landa gustian dau gure iskuntzaren kalterako. Oneiseek dagie lau apaiz bat egutegiaz eta abar.

Zer egin euskera zoritxarrezko gaitzetik ateratzeko?

1º Baldin ahal bada "emisora" ahaltsu bat, (Baiona-aldean edo) gure umeentzat gaiak emen iskuntzan, ipoin, kirol, kantu eta abar entzun eta ikasi dagiezan: Ausee dan egun, egin generaken egitekorik, onena, euskeraz iraun dezan. ("Euzkadi-emisora" espaitik entzuten nuzu-pein ebendiko ordu batetan baino. Aratz eta ebendiko bigaiena ordurako inoiz arez.)

2º Lagundu Pontzio (Roma) prantziskotarrai idazo zabaltzen azi diran "Anaitasuna" deitzaion aiai "erebista" bizkor bihurtu dezaten (au dozu, ba, emen asmoa.) Gizon lan andia egiten ari da gure eri lenengoen artean. Bertze inork ezin lezaken lana.

3º Lagundu euskal idazlei emen libunak argitara dagiezan: bai diru-mirik ezaz emen lanak argitara erazi ditzatenak.

4º Zabaldu umeen artean zabalik (gratis) ipointzeak-eta irakasten ikasiaz euskeldun iraun dezaten. (Ikeroko aitzen batzuk-eta egoki "prigu"akin atondu-ta.

Gernika iri eta inguru-baseliztan gaztetzen dena gaztetzen da Bizkai osoan eta Euskel-eri gustian. Sarningarriztan sarningaria! Gure elizetaraino sar zaigu erdera; eta..... biskor espa-gabiltz galduko da gure iskuntza maitagaria.

(Aiengitz, (Bizkai) 1954 - ailaik 22)

I T A U N A K

URIAREN IZENA GAZTELU-ELEXABEITI AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain urte ? 1931 urtean: 1.044 - (31 arotz)

II.- Zenbat bizi- lagun ditu orain? 1954 urtean: 976 (57 arotz)

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte? 1931 urtean
1.013 (235 ume 10 z berakoak)

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain? 919 (175 10 z berakoak)
919

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan? Yaupariak kistar-ikkibidea eni kesi era kuma arotzak - erdesar irakastea ikastoletan eta aber

VI.- Zerk egin dautso kalte.....

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mensaje bat egiteko asmoa dauko. Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofek oñafiak.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gura dauskuzuz..

Uria, urtea, illea ta eguna.

Gaztelu-Elexabeiti 1954/6/13 n.

OAŔAK.- 1'goa.-Lenengo ta bigafen itaunai irantzutean, esaiguzu afen al izago dozun zeastasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz) bizi ziran uri ortan orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Urugafen eta laugafen itaunai irantzutean, esaiguzu zenbat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erntzupenak bialdu eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

I T A U N A K

URIAREN IZENA..Bedia.....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituen uri ofek orain urte ?....1250.....

II.- Zenbat bizi- lagun dira orain?.....1740.....

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziren orain ogei urte?...
.....1200.....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain?.....1300.....

V.- Zerk eragin deutso aufera euskerari urte onetan? Euzko-abertzaletasunak.

VI.- Zerk egin deutso kalte.. Franco.ren eri.keta.zitalak eta bai..euztotacarbonetak.
Euzkadi naidaku maitasun ezak.ta.evdel-ikastolak

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarrafin emon guran, Euzko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagusiak nora edo nongo jo bat egiteko asmoa dauko. Zure uztez, zeintzuk izan beza leukie asmo ofek orrifiak. Gure uztezeukera ven berbizkudia. Lortuzko .abertzaletasuna seusko bijolzalanzuriu bijardogu..... zabalaodezinzko. ta kementzuaren bitartes.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, gelako onfek eta eritzirik onenak gure dauskuzuz... Gure uztezeukera alde egiten dena dago ondo. Bata bian-biarekua da... uzkera'zen batasuna eta euzkerazk iraskuntza

Uria, urtea, illen ta eguna.
Bedia 1954'gka. Garagartila'n zign.

OARAK.- 1'gne.-Lenengo ta bigafen itaunai irantzuteun, esaiguzu afun al izago dozun zeastagun aundienaz (ezinbesteun, gitxi gorabera) zenbat erbeatetar (afotz) bizi ziran uri ortan orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Erugafen eta laugafen itaunai irantzuteun, esaiguzu zenbat ume ziran euskeldun asaf urtes bezkoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Onori be al dozun zerzelada gaztiaka erantzun, ta besterik ezin bedozu, gitxi gorabera.
Jakin-nzo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran nazo ofe nazunoak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erantzunak bialdu eiguzuz atzoru ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

I T A U N A K

URIAREN IZENA....Dima..(.Bizkaya).....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain urte ?....2.400...(8 arrotz).....

II.- Zenbat bizi- lagun ditu orain?....2.175...(10 arrotz).....

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte?.. 2.390...(Umiak danak Euskeldun).....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain?...2.160...(arrotzan semiak be danak dira Euskeldun).....

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan?..Eleixan doctriña euskeraz erakuztea.....

VI.- Zerk egin dautso kalte...Ikastolak.....

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mensaje bat egiteko asmoa dauko. Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofek oñafiak.....
.....
.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gure dauskuzuz..
.....

Uria, urtea, illea ta eguna.

Diman,8-6-54

OAÑAK.- 1'goa.-Lenengo ta bigafen itaunai irantzutean, esaiguzu afen al izago dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz) bizi zinan uri ortan orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Urugafen eta laugafen itaunai irantzutean, esaiguzu zenbat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zembat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erntzupenak bialdu eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

Eusko-Ikaskuntza'ren VIII'fen biltzaferako erantzuerak.

E A (Bizkaia'n).

1. 600 gitxi gora bera.
2. Gauf 500 baño ez dituz.
3. Euzkeraz gustiak itz egiten jakin afen, euren eguneko autuetan euzkeraz itz egiten ebenak 400 edo baño etziran.
4. Banaka batzuk izan ezik, euskeraz ia guztiak dakie; baeuren autuetan erabilli, oso gitxi dira gure izkuntza darabillenak.
6. a) Udaldian batez bere, yatofkuzan afotzak.
   b) Gurasoen arduragabekeria.

Oafai: A) Gauf, orain ogei ufte lez, "guardien" seme eta senide dira efiko efbestetaf bakafak.

B) Kristiñau- Ikasbidera datofzan 50 edo umeetatik, 12 edo 13 baño ez dira K.- Ikasb. ori efderaz ikasten dabenak. Enparauak euzkeraz.

Tamalgafiz, esan dogun guztia, egia dan afen, kalian mundu guztiak, gaste ta umeak batez bere, efderaz egiten dabe

E A. B e d a r o n a.

1. Orain ogei ufte, Eleizako liburuetan agiri danez, 300 edo ziran gure efitxoan bizi zireanak.
2. Gauf tamalgafiz, Ameriketarako joatea dala, 200 baño ez gara. eta orain afte lez, jafaituten ba'dogu, lastef guré efiak emendik alde egingo dauzku.

3 ta 4.- Orain, orduan lez, efiko guztiak euskeraz egiten dabe, bai, kalian, bai euren etxietan be.

Gure eretxiz, euskereari, basefi txikietan batez bere, euskerazko gausa ra irakurgai efezak, mesede andia egingo leuskio. Safi askotan, oituta ezdagozalako, naiago izaten dituez efderazko liburuak. Euzkeraz asten diranean ostera, gozoago aufkitzen dituez irakuften dabezan gauzak. Aita Prantzizkotafak ataraten daben "Anaitasuna" mesede andia egiten dautso gure basefiko euskereari.

Kaletafak be euskeldun zintzoak dirala ikusteak be mesede andia egiten dautse, gure efitxoan igaro diran uftietan ikusi dogun lez.

G A L D E R A K.

Uriaren izena...Elauchove..... Auzoaren izena.....

I. Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte?...1.300.....

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain?.....860.....

III. Zenbat euskeldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte?.....1:280.....

IV. Zenbat euskeldun dira orain?.....835.....

V. Zerk eragin dio auŕera bidean auskerari urte abetan?...Eriko euskal zale zintzoak

VI. Zerk egin dio gaitz?..Udazaliak eta guda uitietatik ona, ikaztolak

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irixteko, Eusko--Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmoa dun mezu edo mensajian?.Aberatzan eta kulturadunen artian, alegiñak egin zartzeko

VIII. Zer oar eta zer agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz?
.....

Uria, ertia, illa ta eguna.

Elauchove 5-VI-54

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galdereri erantzutekoan, jaŕi eitzezu aŕen, al izango dezun ziatzasunakin zenbait erbestetar ziran uŕi ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B) Irugaŕen eta laugaŕen galdereri erantzutekoan, ipiñi otoi, amar urtez beko umiak zenbait ziran euskeldun orain ogei urte,,eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskatzen dizugu jakin arazi eiguzula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen ote duten.

C) Galdera auen erantzunak biurtu eiguzuz aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

G A L D E R A K

Uriaren izena Galdakano ..... Auzoaren izena .....

I. Zenbar bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte? 7.000 .....

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain? 9.000 .....

III. Zenbat euskeldun, euskerez itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte? Jakin, iya denak. Itz egin, 60 % (?) .....

IV. Zenbat euskeldun dira orain? Aurak: Ulertu, 40 %. Itz egin, 2 %. Naguziyak: itz egin 15 %; Jakin, geyenak.

V. Zerk eragin dio auŕera bidean euskerari urte abetan? .....

VI. Zerk egin dio geitz? Euskaldunak-bakaŕik gaiala aiztutzeak. Ikastolik ezak. Agintariyen Goŕotuak

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irixtejo, Eusko-Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmos dun mezu edo mensajian? Ikastolak jaŕi, baita eŕi bakotta bere burubaren jabe egiten espada, dena alpeŕikua.

VIII. Zer oar eta zer agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz? .....

Uria, urtia, illa ta eguna.

Galdakano, 31-oŕila-1954

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galdereri erantzutekoan, jaŕi eitzazu aŕen, al izango dezun ziatztazunakin zenbait erbestetar ziran uri ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B) Irugaŕen eta laugaŕen galdereri erantzutekoan, ipiñi otoiṃ amar urtez beko umiek zenbait ziran euskeldun orain ogei urte, eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskaltzen dizugu jakin arazi eiguzula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen ote duten.

C) Galdera auen erantzunak biurtu eiguzus aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

I T A U N A K

URIAREN IZENA...ERMUA...(Vizkaya)..AUZOAREN IZENA..MALLABIA TA EIBAR....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte ?..Milla ta Beŕeun..

II.-Zenbat bizi-lagun ditu orain ?...Orain bimilla ta bostgun.....

III.-Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-eguiten dabenak! ziran orain ogei urte?...Larogeta amabost eguneko..(327 ume).....

IV.- Zenbat EUSKELDUN ~~xxxx~~ dira orain?...Euguneko irunoguei..(400 ume)..

V.- Zerk eragin dautso auŕera euskerari urte onetan ?..Egui asko Euskeldunak

VI.-,Zerk egin dautso kalde ?..Kampotaŕak da Eskolak.....

VII.-Euskelzaletasun ta euskerari indarbaŕia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigaŕen batzar nagosiak mezu edo mensaje bat egiteko asmoa dauko. Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo oŕen oñaŕiak?...Bal Euskerasko eguneroko izpaŕingui iratzita ipui asko da ludi gustiko beŕiak dituala. Obispo Jaunari eskatu eŕietan erakutzi daguiela Euskeras.

VIII.-Gure asmo oneri buruz, zelako oaŕak eta iritxiak azaldu gura daukuzuz .....

Ermua 5-6-54

Uria, urtea, illea ta eguna.

OAŔAK.- 1'goa.- Lenengo ta bigaŕen itaunai erantzutean, esaiguzu aŕen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (aŕotz) bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gaŕena.- Irugaŕen eta laugaŕen itaunai erantzutean, esaiguzu zenbat ume diran euskeldun amaŕ urtez berakoak orain ogei urte, ta zembat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera. Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gaŕena.- Zure erantzupenak [illegible]ialdu eiguzuz atzera oŕi au arte dozun bide beretik. Eskeŕi[illegible]asko.

I T A U N A K

URIAREN IZENA...Galdakano.....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituen uri ofek orain urte ?...7.128.....

II.- Zenbat bizi- lagun dira orain?.....2.044.....

III.- Zenbat EUSKERAZ (euskeraz barne-egiten dabenak) dirau orain ogei urte?...
~~Larogei zenbat~~ Zazpi anei (7.000) edo geyago. Larogei bat aserikar ziren aldioretan.

IV.- Zenbat EUSKALDUN dira orain? Zei anei (6.000) asko geyago ez. Amei bat edo geyago aserikar da euroen zeme-alabak Euzko-abertzaletasunak

V.- Zerk eragin deutso aufora euskerari urte onetan?.....

VI.- Zerk egin deutso kalte. Franco'ren eriketa zitalak eta bai uzkotaran beneiako Euzkadi'ganako maitasun ezak ta erdel-ikastolak.

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafin emon guraz, Euskal-Irakasleentzako zertzi gafen batzar nagusiak nozu edo nonbait bat egiteko asmo deuko. Zure uztez, zeintzuk izan beaz leukio asmo ofek onetarik? Gure uztez, euzkera ren berbizkuntza, lortutako abertzaletasuna euzko-bizitzaren zarku bizkorrago zabalkunde zintzo ta tenentzuare bitartez. Beneiako abertzalia ezian euzkaldiak eraz, galdutzen dau bai euzkera eta euzko ohitura guztiyen zaletasuna

VIII.- Zure asmo oneri buruz, gelako batek eta erituzak nahi zure deuskuzun... Gure uztez, euzkera-alde egiten dana dago ondo baña bizi-biarrekua da euzkera'ren batasuna eta euzkerazk iraskuntza

Galdakano'n, 1954'ko. Garagarila'n 10'an.

OHARAK.- 1'gna.-Lenengo ta bigafen itaunai irantzuteaan, esaiguzu afen al izango dozun zenbaiguan sundiennaz (ezinbesteaan, gitxi gora-bera) zenbat erbesteter (afotz) bizi ziran uri ortan orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Bugafen eta laugafen itaunai irantzuteaan, esaiguzu zenbat ume ziran euskeldun amaf urtez beraiak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun erantzuna ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-nahi eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran mutxo edo asuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erantzupenak bialdu eiguzuz atzera afi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

GALDERAK

Uriaren izena..GERNIKA.....Auzoaren izena.....

I.-Zenbat bizi-lagun zitun uri orrek orain ogei urte..1.00..(ERBESTETAR)

II.-Zenbat bizi-lagun ditu orain....1.500 (ERBESTETAR ORAIN).....

III.-Zenbat euzkeldun,euzkeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte....EUNEKO EUN.....

IV.-Zenbat euzkeldun dira orain. EUNEKO. OGEI TA BOST ETXEAN-BATEZ KALEAN

V.-Zerk eragin dio aurrera bidean euzkerari urte abetan?.....

VI.-Zerk egin dio gaitz? Erdarako ikastolak, ziñe, radio ta izpar ingiak

VII.-Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirezkela oiñarritzat deritzazu ezkelzaletasuna eta euzkera beraren indarberriztzea irixteko,Euzko-Ikazkuntzako zortzigarren biltzar nagusia egiteko azmoa dun mezu edo menzagian? Radio indartzu bat Bayonan, egun guztian euzkera euzkalerrian antzuteko, ikaztola, ziñe, umiéntzako kotu politak, eta lagundu "Aranzazu" errebistari, atzegin garriago izan dein, Ez dago beztes errebistarik euzkera egiten dabenik ta

VIII.-Zer oar era agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz?

.....

Uria urtia illa ta eguna

Gernika 1954 Loraillla 16ª

Uriaren izena: G E R N I K A - L U N O .

I.- Zenbat bizilagun zituan uri onek orain 20 urte..... 5.200.-

II.- Zenbat ditu orain. . . . . 5.000 gitxi gora-bera. Joan dan gerra zala-ta, Gernikan jayotako askok alde-egin bear izan eben, eta amar urte oneetan atserritar asko etorri izan dira.

III.- Zenbat euskaldun -euskera itz-egiten zutenak, alegia- ziram orain ogei urte. . . . . 4,500 jo geinke.

Orain ogei urte, amar urtez beko umeak, 1.000/1.200 izango ziran eta euretatik 600/800 euskeldunak.
Orain barriz, milla ume adin orretakoak izango dira baña euretatik euretatik euskeldunak 200/300 inguru. Kontuan euki bear dogu, Gernika'ren zati bat LUNO dala eta baserri ortako biztanle guztiak, zaar eta gaste euskaldunak dira, gastèen artean euskera galtzen doan arren.

IV.- Zenbat euskaldun dira orain?.- Esan dituguzan 5.000 biztanle'tik erdiak inguru euskaldunak izango dira, baña euskera egiten dutenak eztira [redacted] millara elduko. (Gernika barrutan esan nai da)
Gernika baserriz ingurututa dago dago eta, zorionez, baserri oneetan euskera askotxu galdu dan arren, batez bere gasteen artean, euzkera maizé egiten da, batez bere baserri etxeetan eta euren artean.
Gasteak, baña, al daben guztian erderara joten dute.

V.- Zek eragin dio aurrera bidean euskerari urte ~~ooo~~ oneetan?.- Aurrera ezeze, atsera egin du, esan dogun bezela.

VI.- Zek egin dio gaitz?.- Ikastetxietan-da, erdera utzik ikastaro duztia egiteak, irakasleak erdeldu utzak ezateak, eta gañera, aspaldiko urte guzti oneetan, euskel-ikastolak eta euskera izparringietan-da idaztea, galerasota egotèak . Gañera guraso geyenak bere, eurek euskeldùka izan-arren, euskera buruz, ardura gitxi izan dabelako. Euskeldunak izan, eta euren artean erdera egiten badabe, euren umeak ¿zer egingo dabe? Onako asko izan dira, eurak euskera maite dutela esan eta uste izan arren.

VLL.- Zer asmo artu bear litzakela.....? Euskera nun-nai idasteko eta irakasteko askatasuna lortu, euskelerriko izaprringietan "euskealatala" agertuaz, orain urte batzuk bezela; gero euskeraz irakurri eta idazten dabeen ume eta gaste artean sariketak egin, eta eleizetan geyenak euskeldunak diran errietan beintzak, beti euskeraz sermoiak eta otoyak-eta, euskeraz egin daitezela.....

Gernika eta bere inguruan, euskeraz idasteko eta irakasteko askatasuna lortù balitz, oindiño zeftxobait egin leitekela uste dot, baña gaur bezelaxe jarraitu ezkero, urte gitxi barru, euskera onek,geure artean, galdu bear du.

1954-6-2.

G A L D E R A.K.

Uriaren izena...Gorozika..... Auzoaren izena.....

I. Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte?...400.....

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain?.....400.....

III. Zenbat euskeldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte?.....380.....

IV. Zenbat euskeldun dira orain?.....320.....

V. Zerk eragin dio auŕera bidean euskerari urte abetan?...irakazle eta kanpoko aitura tzoŕak gasteen artian erdera zaletazun aundia dgo batez be Zugaztieta auzonean, emen ere euskel an

VI. Zerk egin dio gaitz?.....

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irixteko, Eusko-Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmoa dun mesu edo mensajian?.....

tzerki eta ileroko oŕi euzkeldunak biar dira onenak berbzolariak

VIII. Zer oar eta agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mesu oni buruz?..

.....

Gaitzik aundiena egiten duana erderazko kiztar ikazbidea au da oresio-rik gogoŕena

Gorozika 1954 gko. Oŕila'n 4 an.

Uria, urtia, illa ta eguna.

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galderari erantzutekoan, jaŕi eitzazu aŕen, al izango dezun ziatztasunakin zembait erbestetar ziran uri ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B

B) Irugaŕen eta laugaŕen galderari erantzutekoan, ipiñi otoi, amar urte beko umiak zenbait ziran euskeldun orain ogei urte, eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskatzen disugu jakin arazi eigusula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen oteduten.

C) Galdera auen erantzunak biurtueiguzuz aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

I T A U N A K

URIAREN IZENA...YURRE (BIZKAYA).....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain urte ?...1915...(25 erdeldun).....

II.- Zenbat bizi- lagun ditu orain?...2065.(.50 erdeldun).....

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte?...
.....1900 (-5 ume erdeldun).....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain?...2025.(.15 ume erdeldun).....

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan?..Eleixan doctriña euskera erakutzeak.....

VI.- Zerk egin dautso kalte..~~Ikatza~~ Ikastolak.....

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mensajo bat egiteko asmoa dauko. Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofek onafiak.....
.....
.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gure dauskuzuz..
.....

Uria, urtea, illoa ta eguna.

YURREN 21-6-54

OAÑAK.- 1'goa.-Lenengo ta bigafen itaunai irantzutean, esaiguzu afen al izago dozun zeastasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz) bizi zirin uri ortan orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Erugafen eta laugafen itaunai irantzutean, esaiguzu zenbat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erntzupenak bialdu eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

Laura?

Respuestas del cuestionario mandar copias
debido a la rapidez no hemos podido sacar.

De la t

1) (Bizkaya'n) Laukiniz'ko baseri onek, orain ogei urte seiren eta ogetaemeretzi (639) bizi lagun ei enkozan.

II) Gaur bere ór-ór da seirenn eta ogetamar daukoz-ta. (630)
Orain ogei urte, irakasliak baño etziran erbestetarak.- Gaur erbestetar bat dago ona eskonduta.

III-IV).- Nik jakin dakidanez, orain ogei urte emen ziran gustiak euskeraz mintzatuten ziran, eta gaur bere, erbestetar ovi izan ezik, beste gustiak euskeraz itz-egiten dabe. Orain ogei urte emen ziran euskeldun umetxuak gaurko beste, au da irurogetamar bat (70) gitxi-gora-bera ziran. Emengo auzoak oindiño euskeldun jaraitzen dabe. Ezta kutsurik ~~z~~ar'tu.

V.) Ogei urte onetan euskerea eutsi da, baseri onetakoak, urietakoakaz artu-emon aundirik eztaukielako; euren artean, bizi-izateko euskerea aski dabelako; ta elizkizunak be euskeraz egin izan oi diralako. Azkenengo urte bi onetan, euskerazko egutegia ta aita prantziskotaren ileroko "Anaitasuna" ovitxena zabaltzen doaz.

VI).- Baserritar onetara oindiño ererk ertautso gaitzik egin euskeriari, baña oretan esta lorik egin bear.-

D. Antonio Tovar'ek bere idaztiker "La lengua vasca" n (-S. Sebastián-1.950; pag. 80) diño: ... "las madres vascas siguen enseñando a sus hijos la lengua milenaria ...". Naikun ori ondo erkin eta nuengela da beste biderik artzen erpada. Erderiari eusteko eskola ta lege guztiak naiko erpadira; gurasoo erjakiñen aorko irakatsi uria, euskerari eusteko bear-beste iraungo ete da ba gaurko egunian? Erderia legez euskeria be, ikastoletan irakastia litzake biderik onenetarikoa, baña aldi onetan ...jeziñekoa?

- Eusko-ikaskuntza batzar nagusi oretako maixuen erpaien ondoan, gurenos-ko kaskarak dira-ta, eleiz argitasunik emon. Augaitik, ez artu aintzakoteat lenengo bi itaunen erantzunak baño.

I T A U N A K

URIAREN IZENA...Larrabetzua...AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri orek orain ogei urte ?...1.900.....

II.- Zenbat bizi-lagun ditu orain ?...Bardin-austera.....

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte.. ...Asko, atzerazkoak.....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain ?...Ogeta amasei austera, atzerri-tarrak

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan ?...Euzko-abertzaleak.

VI.- Zer egin dautso kalde ?...Espainiako Gaurkotasun zeu errikeia gainean eta beroa, azkatasun ezak

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mennaje bat egiteko asmoa dauko. Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofen onafiak?...Euzko.....abestalatasuna, resdatu, zabaldeasen, estasi.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gura dauskuzuz.

Uria, urtea, illea ta eguna.

Larrabetzua'n 1954'gko Azaillaren 30'an

OAÑAK.-1'goa.- Lenengo ta bigafen itaunai erantzutean, esaiguzu afen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz)bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Irugafen eta laugafen itaunai erantzutean, esaiguzu zebat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.-Zure erantzupenak bialdi eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

Eusko Ikaskuntzaren
VIII gn. Biltzarra.

Lekeitiotik, 1-VI-54.

E R A N T Z U N A K .

Uriaren Izena: LEKEITIO.

I. Biztanleak. URTE 1935: 4978 biztanle.

II. ,, 1953: 4769 ,,

III. Euskaldunak, orain 20 urte: 4.700 lagun. 94,41 %

IV. ,, orain: 3.654 lagun. 76,61 %

V. ZERK ERAGIN DIO EUSKERARI AURRERA BIDEAN URTE AUETAN uri ontan ?

1. Erritar geienak euskeraz baizik eztakitelako, artez eta egoki beintzat.
2. Industri-gabeko uria izateak. Emengo lanketak bi baizik eztira: arrantzaleena, eta zuaitz-ebaketak, oraingo serra oietan.
3. Inguruko baserriskak ere euskaldun uts diralako: Amoroto, Gizaburuaga, Mendexa, Ispazter eta Bedarona. Ordea, EA uri koxkorrean erdalzale asko ditugu, baiñan gaitz au aspaldikoa dugu.
4. Ibilpide gutxiko uria dalako. Ezpaitugu emen trenik.
5. Emen bizitera kanpotar gutxi eldu dalako, beste uri batzuen eretzean, yakiña:

VI. ZERKEGIN DIO GAITZ ?

1. Salduerosketa eta artuemanak egungo egunean erdera yakitea ta egitea eskatzen dutelako.
2. Errikoseme ta alaba bazzuen arrokeria ta burugabekeria. Erbestean ibilitako ikasle gazte eta itxasgizonak erdera yakiteak, eta auekin batean emengotu diran kanpotarren yardunak erdera kutsua ematen du. Oraingo kanpotarrak eztira euskaradun egiten.
3. Agintarien erabakiak: eskolak, auzitegiak, ta abar.
4. Irakaskintza saillean, erdaldun irakasleen ekiña. Orobat, fraileena. Batez ere monjatxoen erdera-miña eta erdera-yarioa, euskaldunak izan arren.
5. Zine, erradio, egunkari, aldizkari, nobelak... BURUBIZITZA OSOA beti erderaz!!
6. Eliz-sermoiak ere, orain 20 urte euskeraz egiten ziran. Orain erdiak baizik ez. Kristau ikasbidea ere, leen beti euskeraz; orain, bietara... Errezago OMEN DA erderaz ikastea. Leengo apaizik eztugu emen batere; ia danak il ziran. Oraingoak alere, euskaldunak dira guztiak. Batzuek euskaltzaleak ere bai, eta auei esker entzuten dugu gure parrokian euskera, baiñan leengo erdi.
7. Udazaleak eta turistak, batez ere gaztelaniaz bakarrik ari izaten diranak.

VII eta VIII. ASMOAK ETA OHARRAK.

Lenbizikoz, BURUBIZITZARI dagokionez, euskeraz ezer ere eztugu orain. Eskutsik gagoz. Eta yakintsuak, gizon ikasiak eta dirudunak euskaltzaletu ezik, lan gaitza eta ezintsua dukegu euskera yasotea.
LAGUNGARRIAK: eskolak, lenbizi. Euskal ikastaroak erri ta uri nagosietan, batez ere. Agintariei ESKABIDE OFIZIALA euskeran alde: Lenengo, bigarren eta irugarren maillan euskera bear dutela irakats-arazi Euskal-Herrian beintzat.
ESKABIDE au egiteko, arrotz euskaralari ospatsuen izenak eskatu ta iritxi bearko da; bestela eztu zuen eskariak ezertariko onurarik izango emen.

Euskal elertiaren alde. Seminarioetan, Kolegioetan, dendari artean, alegiñak egin euskeraren alde. Euskeraren BATASUNAREN alde bideak urratu, apurka-apurka. Euskaltzaleen Biltzarrak antolatu. Sariketak; idazle, irakurle, antzezlari, dendariei, eta abar. Eskola-umeei ere bai, liburuak parra-parra eman eta zabaldu. Gramatika egokiak, iztegiak, esakerak, eta abar. Ipuin, eta nobelatxoak. EUSKALDUN AURRAK EUSKALZALETUTZEA gurasoen lan bikañena. ETA NORNAIK EUSKERAZ IKASTEA ETA EGITEA.

I T A U N A K

URIAREN IZENA.....LEMONA.....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain ogei urte ?.....1.900 inguru.....

II.- Zenbat bizi-lagun ditu orain ?.....2.200 inguru.....

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte..
.....1.850.....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain ?.....1.800.....

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan ?.....

VI.- Zer egin dautso kalte ?.....Gurasoen kultura-eza Ikastolaren ikaspenak. Kristiñau-ikasbide eta beste eleizkixunak erderaz egitiak. Irratiak eta zine-ak.

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mennaje bat egiteko asmoa dauko.
Zure ustez , zeintzuk izan bear leukie asmo ofen ohafiak?.....
.....
.....Albalitz euskerazko ikastolak ipintea.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gura dauskuzuz.
.....
.....

Urin, urtea, illea ta eguna.

LEMONA. 1.954. Garagar illaren 11'an.

OAŔAK.-1'goa.- Lenengo ta bigafen itaunai erantzutean, esaiguzu afen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz)bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Irugafen eta laugafen itaunai erantzutean, esaiguzu zebat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.-Zure erantzupenak bialdi eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskafik asko.

GALDERAK.

Uriaren izena Markina Auzoaren izena,.....

I. Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte? 1.500

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain? 2.000

III. Zenbat euskeldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte? denak

IV. Zenbat euskeldun dira orain? jakin denak, geyenak beintzat, dakite. itzegin 500'batek ez, umiak batez ere.

V. Zerk eragin dio auŕera bidean euskerari urte abetan? auŕera ezerk ere ez berean eutsi, kostata baña, praileen borondate onak.

VI. Zerk egin dio gaitz? eskólak, zineak, radioak, beŕizalekenak, euskeraz irakurtzeko oitura ezak.

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu beer lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irixteko, Eusko-Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmoa dun mezu edo mensajian? euskerazko izparingi polit bat eŕi-mintzoeran antzeslari-talde on bat eŕiz-eŕiz dabilela (Compañia de teatro)

VIII. Zer oar eta agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz?

.....

Uria, urtia, illa ta eguna.

Markina 1954, Garagaŕile - 1

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galderari erantzutekoan, jaŕi eitzazu aŕen, al izango dezun ziatztasunakin zenbait erbestetar ziran uri ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B) Irugaŕen eta laugaŕen galdereri erantzutekoan, ipiñi otoi, amar urte beko umiak zenbait ziran euskeldun orain ogei urte, eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskatzen disugu jakin arazi eiguzula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen ote duten.

C) Galdera auen erantzunak biurtu eiguzuz aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

GALDERAK

Uriaren izena...Mendata.....Auzoaren izena.Albiz eta Mendata

I.-Zenbat bizi-lagun zitun uri orrek orain ogei urte..1.100..(~~orain~~ erbestaŭik batez)

II.-Zenbat bizi-lagun ditu orain...1.300..(Erbestaŭik irekasleak bakaŭik).

III.-Zenbat euzkeldun,euzkeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte....Guziak.....

IV.-Zenbat euzkeldun dira orain...Eskoletako irakasleak ez beste guziak

V.-Zerk eragin dio aurrera bidean euzkerari urte abetan?..Prantzizko'taren imgaren ordenak Zarantz'en egiten dun "Anaitasuna" euzkel-oriak.

VI.-Zerk egin dio gaitz?..Ikasloleak eta iraliak.

VII.-Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirezkela oiñarritzat deritzazu ezkelzaletasuna eta euzkera beraren indarberritzea irixteteko,Euzko-Ikazkuntzako zortzigarren biltzar nagusia egiteko azmoa dun mezu edo menzagian?.....Euzkel-"emisora" ahaltsu bat, eta euzkel-yuñak zabaldu mpeen artean....

VIII.-Zer oarkera agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz?

.....

Uria, urtea, illa ta egona

Mendata 1954, Oŭlak 20

G A L D E R A K

Uriaren izena Meñaka..... Auzoaren izena Meñaka.....

I. Zenbar bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte? 850.....

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain? ..754..bi erdeldunak.....

III. Zenbat euskeldun,euskerez itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte? guztiak.....

IV. Zenbat euskeldun dira orain ? bi izan ezik danak.....

V. Zerk eragin dio aurera bidean euskerari urte abetan? sendita Eleizak

VI. Zerk egin dio geitz? ikastolak.....

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarberitzea irixtejo, Euskо-Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmos dun mezu edo mensajian? Ikastolakoa..euskerak.....

VIII. Zer oar eta zer agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz? .....

Meñakatik 1954'ko bapilaren 11an

Uria, urtia, illa ta aguna.

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galdereri erantzutekoan, jaŕi eitzazu aŕen, al izango dezun ziatztazunakin zenbait erbestetar ziran uri ortan orain ogei urte era zenbat diran gaur.

B) Irugaŕen eta laugaŕen galdereri erantzutekoan, ipiñi otoi, amar urtez beko umiek zenbait ziran euskeldun orain ogei urte, eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskaltzen dizugu jakin arazi eiguzula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen ote duten.

C) Galdera auen erantzunak biurtu eiguzus aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

EUSKO-IKASKUNTZA'REN GALDERAEI IHARDETSI

Uriaren izena: MUNGIA (Bizkaia)

Lehenbiziko galdera: Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain ogei urte?
Erantzuna: Orain ogei urte lau mila ta laureun bizi-lagun inguru zituen uri hunek.

Bigaŕen galdera: Zenbat bizi-lagun ditu orain?
Erantzuna: Orain bost mila ta beŕeunen bat edo.

Irugaŕen galdera: Zenbat euskaldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia, ziran orain ogei urte?
Erantzuna: Zaila, oso zaila dugu galdera huni zeatz erantzutea; baina alaz ere, orain ogei urte eunetik lau edo izanen zirela uri huntan euskaraz etzekitenak eŕan diteke. Euskaraz jakin, eta utzikeriz edo snobkeriz egin nahi etzutenak, eunetik amar bai, ordea.

Laugaŕen galdera: Zenbat euskaldun dira orain?
Erantzuna: Goikoa baizen erantzun zaila du laugaŕen galdera hunek ere. Badira egun Mungia'n eunetik emezortziren bat edo, geure mintzo edeŕa eztakitenak; baina urte hauietan atzeŕitik erdu diran lagunak kontuan sarturik gero. Euskaraz jakin, eta egin nahi eztutenak, edo egiteko oitura galdu dutenak beŕiz, eunetik ogeita-bost izanen direla eŕan genezake. Eskolarako adinean diren auŕek, geienek beintzat, eztute beren artean euskararik egiten; jolasetan euskaraz egiteko oitura guztiz galdu dute, ta etxekoek egin ezik, laister galduko da gure auŕen artean Axular'en izkuntza gozoa.

Boskaŕen galdera: Zerk eragin dio auŕera bidea euskereari urte abetan?
Erantzuna: Uri huntan euskarak atzera egin duanez gero, eztagokit galdera huni erantzuterik.

Seigaŕen galdera: Zerk egin dio gaitz?
Erantzuna: Geure euskara maiteari zerk egin dion kalte? Hainbat kaltegile baditu bere inguruan geure izkuntza gaizo hunek; ikasgutik asi ta, iŕatia, zinema, jolasak, ekanduak, snobkeria eta abar. Kapeladunek eztute euskaraz mintzatu nahi; jakintza bidean zerbait landuek ere, berek erabili behar dituten gaietarako euskarak itz egokiak eztituela ta, baztertu egiten dute geure izkuntza hau; bai alegia, erdaraz berekandu dute kultur guztia ta, ezin euskaraz mintzatu. Hau bera gertatu zitzaion Unamuno aipatuari ere, bere kultur osoa, eta andia zan gero, erdaraz beregandu zuenez gero, euskara ukuilura egotzi behar zala eŕan zuen.

Zazpigaŕen galdera: Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irizteko, Eusko-Ikaskuntza'ko zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmo dun mezu edo mensajian?
Erantzuna: Mezu hori lurbira zabaleko gizon guztientzat egiña baldin bada, euskaldunek beren eŕiko ikasguetan euskara erabilteko eskubide oso-osoa dutelakoa agertu behar du argi ta garbi, ene ustez. Itz gutxitan eŕaiteko; Euskaleŕiko ikasguetan, (maila guztikoetan gero), euskaraz irakatsi behar zaiela euskaldun auŕei. Hauxe izanen da guere ikuŕiña egun, mundu guztiaren auŕean.

Aŕutsa'tar Mikel

L^do de Posa kaleko 4'gaŕen etxeko 5'gaŕen oina eskumaldera. Bilbo'n.

G A L D E R A.K.

Uriaren izena...Muxika..... Auzoaren izena..Uzparitxa, Oriatza eta Ugorte

I. Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte?..1.600.....

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain?.....1.600.....orain ogei urte etsan atseŕitaŕik eta gaur ere eztago

III. Zenbat euskeldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte?.....1.590.....

IV. Zenbat euskeldun dira orain?.....1.500 orain ogei urte euskeraz egiten eben amar urtez berakoak, gaur jakin aŕen erderaz naijago daben egin

V. Zerk eragin dio auŕera bidean euskerari urte abetan?.....

VI. Zerk egin dio gaitz?..Oriatza auzonian apaizak eta irakazleak Ugorte auzonian irakazleak

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaŕitzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarbeŕitzea irixteko, Eusko--Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmoa dun mesu edo mensajian?....Euskerazko Antzerkiak; bertolari eta ilero ko euskerazko ori batzuek; emen baditugu iru gauza onek

VIII. Zer oar eta agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mesu oni buruz?..

Gaitzik aundiena egiten duana, erderazko kiztar ikazbidia, auda areriorik

Muxika 1954 gko. Oŕila 2 an. gogoŕena

E. tar B.

Uria, urtia, illa ta eguna.

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galderari erantzutekoan, jaŕi eitzazu aŕen, al izango dezun ziatztasunakin zembait erbestetar ziran uri ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B

B) Irugaŕen eta laugaŕen galderari erantzutekoan, ipiñi otoi, amar urte beko umiak zenbait ziran euskeldun orain ogei urte, eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskatzen disugu jakin arazi eigusula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen oteduten.

C) Galdera auen erantzunak biurtueiguzuz aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

Uriaren izena.....ONDAÑOA

I Zenbat lagun zituan uri oñek orain 2o urte ? 5.78o
II ¿ Zenbat ditu orain?--- 7.ooo
III ¿ Zenbat euskeldun orain 2o urte?--------- 5.7oo
IV ¿Zenbat euskeldun orain?---------- 6.25o
V ¿ Zerk eragin dio aurera euskerari urte auetan?- Ezertxok ere ez.Eutsi edo bai ABERTZALETASUNAK eta EUSKERAZKO ABESTIAK.
VI ¿ Zerk eragin dio atzera ? ¿ Zerk gaitz?- Guda-arteán emen izan ziran añotz erdeldunak, irakasleak Apaizak,batez ere txanburuak,Acción Católica Española,k; "dotriña" gotzain Jaunaren aginduz erderaz irakastiak, lekaimeak, eta GURASO ardura gabekoak.
VII ¿ Zer asmo eta abar.....?- Euskerari benetako bizia emateko asmo bat. EUSKEREA edozertarako izkuntz egokia dala zabaltzeko asmoa. Euskeraz,abesti beri danak,guztiak jartzeko asmoa,ortixek bai dator bere indar eta zabalkundea. KATALUNYAn ez da besterik egiten,naiz"BAION" naiz Luis Mariano,renak izan.
Ori egiten ez dogun artean, ez da Euskerea guzirako añakoa; eta ori ez da egia.
VIII ¿ Zer oar... .? Añen,gurasoei gogor´ egin.
Ortxe, bakoitzaren etxean dogu lanik edeñena.

Eñexki semeei kalian bezela(erderaz) egiten die e ama askok

I Lenengo zatiari buruz: Orain 2o urte,etzan Ondañoan "txapel-okeñik. Karabiñero,italiar,apaiz,"notario eta abañ,3o erbestetar ziran.
II Bigañenari erantzunez,erbestetarak 3oo bat dogu,ditugu.Argin batzuk eta añantzaleak geienak,"arrastre" deritzaion añantza-era,ra etoñiak geienak. Beste itxasontzi txikietan be atzeñitañak bai dira. Santoña eta Laredo aldetik erdi goserik onera jotakoak. Ondañoan edonok egin izan ditu itxas-ontziak.Eta gizonik ez gero. Eta erbestekoak etortzian erderaz egin behar ondañutañak ere.

Irakasleak erdeldun puñukatuak dira. Notario eta lagunak,txapel okeñ eta oiei ondo egin eziñik dabiltzan apaiz eta lekaimeak, batez ere eñiko txanburua.

III Irugaŕenari buruz: Orain "2o urte, 6ooamar urtez beko ziran. Gaur looo dira.

Len 6oo
Orain looo

Len 59o,ek euskeraz egiten zueten
Gaur93o,ek egiten dute.

Auzoak len eta gaur dan danak euskeldunak ditugu. Bai oŕatio areriorik naiko. ASTERIKA izenez ezagutzen degun baso ausoan beintzat euskerea galerazo edo debekatua dago umetxuen artean. Nik neuk entzun eta ikusia da:"Eh,Eh,Vsco,vasco.esaten zioten mutikoskor bateri neri euskeraz erantzun zidalako. ¿Zer ba? No se puede Desir en vasco" erantzun zidan,bildurez.

Eta ez da orain urte asko ori dala; aurtengoa baño.

GALDERAK.

Uriaren izena..ONDAROA..... Auzoaren izena.....

I. Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte?..5.780.....

II. Zenbat bizi-lagun ditu orain?..7.000.....

III. Zenbat euskeldun, euskeraz itz egiten dutenak alegia ziran orain ogei urte?..5.600.- Auzor. urte betekoak dira oin 1.000.- Oen ogei urte ziran 600.- Oin ogei urte ta gaur auzoak euskeldunak dira.-

IV. Zenbat euskeldun dira orain?...6.600.....

V. Zerk eragin dio aurera bidean auskerari urte abetan?..Eusko aberţzaletasunak.....

VI. Zerk egin dio gaitz?..1.937'gko. gudak. Ariŧz eta erdeldar asko egon ziran eŕi zuntan. Gerantz"ko laukiata itzuli ziran eridaldiak, 200 "dik 360 "rera. Apaizak, erderaz itzaldi asko egiten dutelako, "doctrina" erderaz irakasten dute.

VII. Zer asmo eta zer gertakari artu bear lirazkela oiñaritzat deritzazu euskelzaletasuna eta euskera beraren indarberitzea irixteko, Euskо--Ikaskuntzako zortzigaŕen biltzar nagusia egiteko asmoa dun mezu edo mensajian?.....

VIII. Zer oar eta zer agiri egin nai dizkiguzu mensaje edo mezu oni buruz?
.....

Uria, erŧia, illa ta eguna.

Oaŕak.

A) Lenengo eta bigaŕen galdereri erantzutekoan, jaŕi eitzezu aŕen, al izango dezun ziatztasunakin zenbait erbestetar ziran uŕi ortan orain ogei urte eta zenbat diran gaur.

B) Irugaŕen eta laugaŕen galdereri erantzutekoan, ipiñi otoi, amar urtez beko umiak zenbait ziran euskeldun orain ogei urte,,eta zenbat diran orain. Emen ere zenbat diran ziatz esan ezin ba-dezakezu, adierazi eiguzu al izango dezun eran. Baita ere eskatzen dizugu jakin arazi eiguzula oraiñ ogei urte euskeldun ziran auzoak oraiñ ere euskel jaŕaitzen ote duten.

C) Galdera auen erantzunak biurtu eiguzuz aŕen oŕi au artu dezun bide beretik.

Lako deizun eta Estadika ikastolatan dau dana erderaz irakatsi ta ezkuntza au erabiltzen dabelako irakaslik euretzpeakin

I T A U N A K

URIAREN IZENA..CENARRUZA..(Vizcaya) AUZOAREN IZENA...MARQUINA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zitean uri ofek ormin ogei urte ?.....949.....

II.-Zenbat bizi-lagun ditu ormin ?....999.....

III.-Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-eguiten dabenak! ziran ormin ogei urte?..Danak ziran..Euskaldunak.(277ume.amar.urtetik.berakoak)..

IV.- Zenbat EUSKELDUN ezmk dira ormin?.995.(.219ume amar urtetik berakoak)

V.- Zerk eragin dautso aufera euskeari urte onetan ?..Esta.aurératu.....

VI.-,Zerk egin dautso kalte ?..Erderien premiñia daneraka.....

VII.-Euskelzaletasun ta euskeari indarkafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zertzigafen batzar nagosiak nezu edo mensaje bat egiteko asmoa dauko. Zure uste, zeintzuk izan bear leukie asmo ofen ohafiak?. Eskeletan... Euskeria goraldu Baita Eleizetanbe.....

VIII.-Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta iritxiak azaldu gura dauzkuzu .....

Uria, urtea, illen ta eguna.
Cenarúzan, 3-6-54.

OAÑAK.- 1'gon.- Lenengo ta bigafen itaunai erantzutean, esaiguzu afen al izango domun zeaztasun nundiezaz (ezinbestean, gitxi gorabera) zenbat erbestetar (afotz) bizi diran uri ortean ormin ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Irugafen eta laugafen itaunai erantzutean, esaiguzu zenbat ume diran euskeldun amaf urtez berakoak ormin ogei urte, ta zenbat diran gaurko oguneten. Oneri be al dozun zerzelada gaztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera Jakin-azo eiguzu, azkenez, ormin ogei urte euskeldun ziran mazo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erantzupenak bialdu eiguzuz atzera ofi au urte dozun bide boretik. Eskefik asko.

I T A U N A K

URIAREN IZENA..ZALDIBAR.(Bizkaya)..AUZOAREN IZENA..Beríz ta Ermúa.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain ogei urte ?.1.000.....

II.-Zenbat bizi-lagun ditu orain ?.1.500.....

III.-Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-eguiten dabenak! ziran orain ogei urte?...Danak (300 bat ume)..900.....

IV.- Zenbat EUSKELDUN xxxk dira orain?...900 (250 bat ume).....

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan ?..Euskeraske oríak...

VI.-,Zerk egin dautso kalde ?..Kanpotarák eta Eskolak.....

VII.-Euskelzaletasun ta euskerari indarbaría emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mensaje bat egiteko asmoa dauko. Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofen oñafiak?. Zei urtetik berako umeandako Eskolak Huzkerazke eŕeze eta bezte erakutxiendako.

VIII.-Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta iritxiak azaldu gura daukuzuz .....

Uria, urtea, illea ta eguna.
Zaldibarén, 12-6-54.

OAŃAK.- 1'goa.- Lenengo ta bigafen itaunai erantzutean, esaiguzu afen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz) bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Irugafen eta laugafen itaunai erantzutean, esaiguzu zenbat ume diran euskeldun amaŕ urtez berakoak orain ogei urte, ta zembat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-be Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.- Zure erantzupenak bialdu eiguzuz atzera oŕi au arte dozu bide beretik. Eskeŕik asko.

I T A U N A K

URIAREN IZENA. Zaratamo .....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri oŕek orain ogei urte ?..1.210.....

II.- Zenbat bizi-lagun ditu orain ?....1.500.....

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte..
.....1.000.....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain ?.....1.150.....

V.- Zerk eragin dautso auŕera euskerari urte onetan ?.....

VI.- Ser egin dautso kalde ? Gurazuáren nagikeriak, gaztelera-ikastolak eta euzko-jauparijáren euzkeltzaletasun ezak.

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbaŕia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigaŕen batzar nagosiak mezu edo mennaje bat egiteko asmoa dauko.
Zure ustez , zeintzuk izan bear leukie asmo oŕen oñaŕiak?.....
.....
.....

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oaŕak eta eritxiak azaldu gura dauskuzuz.
.....
.....

Uria, urtea, illea ta eguna.

Zaratamo'n. 1954'gko. Garagaŕilán 8'gn.

OAŔAK.-1'goa.- Lenengo ta bigaŕen itaunai erantzutean, esaiguzu aŕen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (aŕotz)bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gaŕena.- Irugaŕen eta laugaŕen itaunai erantzutean, esaiguzu zenbat ume ziran euskeldun amaŕ urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gaŕena.-Zure erantzupenak bialdi eiguzuz atzera oŕi au artu dozun bide beretik. Eskeŕik asko.

I T A U N A K

Zornotza – Etxano.

URIAREN IZENA.....AUZOAREN IZENA.....

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain ogei urte ? 5000 milla lagun inguruan

II.- Zenbat bizi-lagun ditu orain ? eta eunatik amaz ezagun, gaur eunatik berrogeta amar bat. 5000 mila gitxi gora-bera

III.- Zenbat EUSKEIDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte.. 5000 ak Euskera ezjiten eben

IV.- Zenbat EUSKEIDUN dira orain ? Euskeldunak asko. Euskeraz egiten dutenak gitxi 1000. mila gitxi gora-bera

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan ? Ezerk-tes

VI.- Zer egin dautso kalde ? Azkenez igaro.tako gudak egin dautso kaltea

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mennaje bat egiteko asmoa dauko.
Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofen onafiak? Lenengo egin ingurdura-di kurkel Kastelak ipintea, ta oneri tanera Euskaldunak euskeraz umeari egiteko bide zuzenak eraun. Orain ezdago gustako Euskeraz egiten dabenik.

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gura dauskuzuz.

Uria, urtea, illea ta eguna.

Zornotza-Etxano 4/6/54

OAÑAK.-1'goa.- Lenengo ta bigafen itaunai erantzutean, esaiguzu afen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz)bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Irugafen eta laugafen itaunai erantzutean, esaiguzu zebat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.-Zure erantzupenak bialdi eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

I T A U N A K

URIAREN IZENA..Zornotza.....AUZOAREN IZENA.....
eta eunetik amar etziran
gaur eunetik berrogeta amar bai

I.- Zenbat bizi-lagun zituan uri ofek orain ogei urte ?..5000 mila lagun situan.....

II.- Zenbat bizi-lagun ditu orain ?..7000 mila gitzi gora bera.....
(Etxano'gas)

III.- Zenbat EUSKELDUN (euskeraz berba-egiten dabenak) ziran orain ogei urte..
.5000 ak Euskeras egiten eben.....

IV.- Zenbat EUSKELDUN dira orain ?..Euskeldunak asko. Euskeras egiten debenak
gitzi 1000 gitzi gora bera.....

V.- Zerk eragin dautso aufera euskerari urte onetan ?..Ezerk-bes.....

VI.- Zer egin dautso kalde ?..Azkenez i garo kacko gudak, esin dautzo kalten.....

VII.- Euskelzaletasun ta euskerari indarbafia emon guraz, Eusko-Ikaskuntzako zortzigafen batzar nagosiak mezu edo mennaje bat egiteko asmoa dauko.
Zure ustez, zeintzuk izan bear leukie asmo ofen olafiak? Lenengo esin biardana de Euskel itzaldak ipintoc jarera zuzerak euzkeraz umeari egiteko bidea zuzendu arain ezdafe gurazo bat euskeras denbeik eguiten

VIII.- Gure asmo oneri buruz, zelako oafak eta eritxiak azaldu gura dauskuzuz.
.....
.....

Zornotxa 4/6/24 Uria, urtea, illea ta eguna.

OAÑAK.-1'goa.- Lenengo ta bigafen itaunai erantzutean, esaiguzu afen al izango dozun zeaztasun aundienaz (ezinbestean, gitxi gora-bera) zenbat erbestetar (afotz)bizi diran uri ortean orain ogei urte ta zenbat bizi diran gaur.

2'gafena.- Irugafen eta laugafen itaunai erantzutean, esaiguzu zebat ume ziran euskeldun amaf urtez berakoak orain ogei urte, ta zenbat diran gaurko egunetan. Oneri be al dozun zerzelada guztiakaz erantzun, ta besterik ezin ba-dozu, gitxi gora-bera.
Jakin-azo eiguzu, azkenez, orain ogei urte euskeldun ziran auzo edo auzuneak gaur be euskeldun diran ala ez.

3'gafena.-Zure erantzupenak bialdi eiguzuz atzera ofi au artu dozun bide beretik. Eskefik asko.

BEIZTEGI, Jon

Geografiako lexikoa

Mexiko'ko Beiztegi'taf Yon jaunaren lana

" "Euzko-Gogoa"'n agertu zan deiari erantzuten, berandu bada ere, emen iarten dodaz iru idaztitan aurkitu dodazan Lutelesti gaiezko itzak. Idazkiok dira: (1) Erkindea, A.M.A.'k egina, eta 1900'nean argitaldua Bilbo'ko Amorrortunean. - (2) Lutelesti, lgo. maila, Itufiotz Pirmin'ek egina, eta 1932'nean argitaldua Zarauz'ko Euzko Argitaldaria'n. - (3) Gauzen Ikaskizunak Umientzako, Lertxundi'taf Imanol'ek egina, eta 1925'nean. Bilbo'ko Editorial Vasca'n argitaldua. - Euzkal itz bakoitzak, datofan idaztiaren zenbaki oneik izango dauz atzetik. - "

"Abono, (agr.). - Zimauf (3)"
"Accidente, (geo.). - Zimuf (2); Zakaf (2); Menditsu (2)"
"Aceite, (ind.). - Gaimel (2) (3)"
"Aceituna, (agr.). - Gaimeluf (2)"
"Acido, (ind.). - Ur-gafatz (3)"
"Achatado, (geo.). - Zakon (1)"
"Afluencia, (geo.). - Izaro (2)"
"Afluente, (geo.). - Irazkof (2)"
"Agricultor, (agr.). - Lugin (2); Nekazari (2) (3)"
"Agricultura - Nekazaritza (2); Lugintza (2) (3)"
"Agua, (geo.). - Ur (1) (2) (3)"
"Agua potable, (geo.). - Ur-garbi (3)"
"Aire, (geo.). - Aize (1) (3); Egurats (2)"
"Algodón, (agr.). - Linabera (1) (2)"
"Altamar, (geo.). - Itxas-zabal (3)"
"Altiplanicie, (geo.). - Mailo (2); Zelai-goiti (3)"
"Aloe, (agr.). - Zumintz (1)"
"Aluvión, (geo.). - Lur-jantzi (3) (tierra de)"
"Ancla, (mar.). - Elpide (3)"
"Animal salvaje, (zoo.). - Pizti (3)"
"Anteiglesia, (geo.). - Eleizate (1)"
"Antiguo Continente, (geo.) - Antzinako Lutegea (1); Lutege Zafa (1)"
"Antílope, (zoo.). - Ausnarlari (2)"
"Añil, (agr.). - Bedar-urdin (1)"
"Archipiélago, (geo.). - Itxasugartedun (1)"
"Arena, (geo.). - Are (1); Ondar (1) (2) (3)"
"Arrecife, (geo.). - Ondafizpe (1); Kafaspio (1)"
"Arroyo, (geo.). - Lats (1) (2)"
"Arroyuelo, (geo.). - Efekazto (1); Efekatxu (2)"
"Astro, (geo.). - Izaf (1) (2) (3)"; Zeruargi (1)"
"Astronomía, - Izarkinde (1)"
"Atmósfera, (geo.). - Egu (1); Egurasti (2); Egurats (2); Aizete-
"Atracción, (geo.). - Erakarpen (1); Erakarmen (3)" / gi (3)"
"Automóvil, (ind.). - Berbil (3)"
"Ave del Paraíso, (zoo.). - Pauma (2)"
"Avenida, (urb.). - Zumardi (3)"
"Azúcar, (agr.). - Gozoki (2); Gozaf (2); Gosoki (3)"
"Balanceo, (geo.). - Danbaladako (1) (mov.)"
"Banco, (mar.). - Meta (1)"
"Bañar, (mar.). - Ureztu (3)"
"Barco, (mar.). - Urontzi (2); Ontzi (3); Itxasontzi (3)"
"Barrio, (urb.). - Auzo (2); Auso (3)"
"Bosque, (agr.). - Oian (1) (3); Baso (2) (3)"
"Bronce, (ind.). - Burni-ori (3)"
"Buey almizclado, (zoo.). - Usaindun-ari (2)"
"Búfalo, (zoo.). - Basidi (2)"

"Burbuja, (ind.). - Bonboilo (3)"
"Cabo, (geo.). - Izegi (1); Lur-mutuf (1) (2); Lufadar (2)"
"Cacatua, (zoo.). - Karaka egazti (2)"
"Cachalote, (zoo.). - Zeroi (2)"
"Café, (agr.). - Akeit (2)"
"Caldera de vapor (ind.). - Pertz (3)"
"Calle, (urb.). - Etxadi (3); Kafika (3)"
"Camión, (ind.). - Zamalari (3)"
"Canal, (geo.). - Ubide (2); Uraska (3); Ugazka (3)"
"Cantábrico, (geo.). - Bizkaiko itxasoa (1) (2)"
"Cantera, (ind.). - Afobi (1) (2)"
"Capital, (urb.). - Diefi-buru (1); Efiburu (2)"
"Carga, (ind.). - Zama (3)"
"Carretera, (geo.). - Bide-zabal (2) (3); Bitxabal (2); Bide-bafi (2)"
"Carril, (geo.). - Burni-lefo (2)"
"Carruaje, (ind.). - Gurtarin (3)"
"Carpintería, (ind.). - Arostegi (3)"
"Cascada, (geo.). - Uramilde (1); Urjauste (2); Uramilkor (3)"
"Caza, (zoo.). - Eize-gai (3)"
"Cebra, (zoo.). - Lefodunzaldi (2)"
"Cemento, (ind.). - Karebaltz (2)"
"Cernícalo, (zoo.). - Zapelaitz (3)"
"Ciervo, (zoo.). - Orein (2); Orin (3)"
"Circunvalar, (geo.). - Inguratu (1) (mov.)"
"Cirrus, (geo.). - Ipaf-odei (2)"
"Ciudad, (urb.). - Uri (1) (2) (3)"
"Ciudad marítima, (urb.). - Itxasuri (2); Izuri (2)"
"Civilizado, (geo.). - Bezana (1)"
"Clima, (geo.). - Giro (1); Egutaro (2)"
"Cobre, (ind.). - Burni-gofi (3)"
"Colina, (geo.). - Muna (2); Muino (3)"
"Comercio, - Saldu-erosi (1); Salerosketa (2) (3); Salerosi (2)"
"Cometa, (geo.). - Izarke (1)"
"Comunicaciones, (geo.). - Bideak (2)"
"Conejo, (zoo.). - Akuri (3)"
"Continente, (geo.). - Lutege (1); Lufalde (2)"
"Cordelería, (ind.). - Loki-ola (2); Lokafi-ola (3)"
"Cordillera, (geo.). - Menditeri (1); Mendilefo (2); Mendibatz (2)"
"Corriente de agua, (geo.). - Ubelde (1); Ur-ibilkof (3)"
"Corriente superficial, (geo.). - Ugaindua (1)"
"Corzo, (zoo.). - Basauntz (2)"
"Costa, (geo.). - Itxas-alde (1) (2); Itxasertz (1); Izpaster (2)"
"Costumbre, (urb.). - Ekandu (2) / (2); Isparter (2)"
"Cráter, (geo.). - Tontof-zulo (1)"
"Cuarto creciente, (geo.). - Ilgora (1); Ilkora (2)"
"Cuarto menguante, (geo.). - Ilbeera (1); Ilpera (2)"
"Cuenca, (geo.). - Urzintzuf (2)"
"Cuerpo celeste, (geo.). - Izaf (1); Zeru-argi (1)"
"Cumbre, (geo.). - Bizkaf (2); Tontof (2) (3)"
"Cumulus, (geo.). - Txanbolin-odei (2)"
"Charco, (geo.). - Idoi (1)"
"Chocolate, (ind.). - Mokolo (2)"
"Desembocar, (geo.). - Ondatu (1); Alkartu (2)"
"Desfiladero, (geo.). - Mendate, (2); Irategi (3)"
"Desierto, (geo.). - Basamortu (1); Eremu (1); Basamortu (2)"
"Desimantado, (ind.). - Burni-apal (3)"
"Dinamo, (ind.). - Indarkin (3)"
"Distrito, (urb.). - Bafuti (2)"

"Dulce (agua), (geo.) - Ezti (1)"
"Ea (bizk.), (geo.). - Ige (1)"
"Ebano, (agr.). - Zubaltz (1)"
"Eclipse, (geo.). - Arguts (1); Ilundura (1)"
"Ecuador, (geo.). - Erdi-alde (1); Ludi-geŕi (3)"
"Electricidad, (ind.). - Tximiztindaŕ (1); Tximistindaŕ (2) (3)"
"Elevado, (geo.). - Jagia (1); Goratua (2); Goitia (3)"
"Embarcar, (ind.). - Ontziratu (3)"
"Embutido, (ind.). - Estebete (3)"
"Erosión, (geo.). - Lur-erantzi (3)"
"Escollo, (geo.). - Ugaŕi (1); Aitz-batu (1)"
"Esparto, (agr.). - Zamuka (3)"
"Espirituoso, ind.). - Edari-bizi (3); Edari-gogoŕ (3)"
"Estación, (geo.). - Urtsaro (1)"
"Estación, (urb.). - Geltoki (3)"
"Estado, (geo.). - Eŕi (1); Dieŕi (1); Lateŕi (2)"
"Este, (geo.). - Sortalde (1) (3); Sorkalde (2)"
"Estella, (geo.). - Lizaŕa (2) (3)"
"Estrecho, (geo.). - Itxasestu (1); Itxasarte (1); Itxasataka (2)"
"Estrella, (geo.). - Izaŕ (1) (2) (3)"
"Estrella errante, (geo.). - Izaŕ-koloka (1)"
"Estrella fija, (geo.). - Izaŕ-geldi (1)"
"Extensión, (geo.). - Edamen (1); (de agua) Ur-edamen (1)"
"Fábrica, (ind.). - Ol (2) (3); (de armas) Izkilu, Izkilo-ol (2) (3); (de bicicletas) Txiŕingutz-ol (2); (de cartón) Ingoŕ-ol (3); (de muebles) Eŕedi (2); (de papel) Ingi-ol (2); ...
"Fabricación, (ind.). - Olkintza (3)"
"Faro, (mar.). - Izargi (2)"
"Fauna, (zoo.). - Abere (3)"
"Fermento, (ind.). - Legami (3)"
"Ferrocarril, (geo.). - Bultzi (2) (3); Burdinbide (2); Sugurdi (3); Burnibide (3)"
"Fértil, (agr.). - Emokor (2); Landaretsu (3); Naro (2)"
"Firmamento, (geo.). - Ortze (2); Ortzi (3)"
"Fiord (ría), (geo.). - Izadar (2) (3)"
"Flora, (agr.). - Landare (3)"
"Flujo, (geo.). - Gorazkaldi (1); Izkora (2)"
"Foca, (zoo.). - Itxas-zakuŕ (2)"
"Frondoso, (agr.). - Betea (1)1; Itzaltsua (3)"
"Frontera, (geo.). - Muga (1) (2) (3)"
"Fronterizo, (geo.). - Mugaide (2)"
"Fruto, (agr.). - Igali (2) (3)"
"Fuente, (geo.). - Ituŕi (1) (2) (3)"
"Fulgor, (geo.). - Leinuru (3)"
"Fundición, (ind.). - Burdinola, (1); Burni-urketa (3)"
"Gamo, (zoo.). - Orkatz (2)"
"Ganadería, (geo.). - Abelditza (2)"
"Ganga, (ind.). - Meatz-luŕ (3)"
"Gas, (geo.). - Kemeail (1); Luŕin (3); Laspel (3)"
"Gérmen, (agr.). - Ozio (3)"
"Geografía, - Erkindea (1); Lutelesti (2); (Económica) Aberaskiekikoa (2); (Física) Izetakindea (1); Berezkoa (2); (Política) Urineurkindea (1); Urikindea (1); Gizakiekikoa (2)"
"Golfo, (geo.). - Ugolko (1); Izadar (2)"
"Goma, (ind.). - Gerli (3)"
"Gramo, (ind.). - Aztaki (3)"

"Granizo, (geo.). - Txingoŕ (1); Kaskabaŕ (3); (grueso, pedrea)
"Habitante, (geo.). - Biztanle (1); Bizilagun (2)" / Aŕi (1)"
"Hemisferio, (geo.). - Biribil-erdi (2); Boronbil-erdi (2)"
"Hendido, (geo.). - Pitzatua (3)"
"Heredad, (geo.). - Solo (2); Soro (3)"
"Hidrógeno, (geo.). - Urgai (3)"
"Hielo, (geo.). - Lei (1); Izotz (2)"
"Hipopótamo, (zoo.). - Ibaizaldi (2)"
"Horizonte, (geo.). - Osertz (2); Marboil (2)"
"Horno alto, (ind.). - Labe-gori (3)"
"Hortaliza, (agr.). - Barazki (2) (3)"
"Huerta, (agr.). - Baratz (2) (3)"
"Húmedo, (geo.). - Busti (2)"
"Humus, (agr.). - Landakutsu (3)"
"Imán, (ind.). - Burni-bizi (3)"
"Industria, - Langintza (2); Olkintza (3)"
"Instituto, (Urb.). - Ikastetxe (3)"
"Inundación, (geo.). - Ugaldi (3)"
"Invierno, (geo.). - Negu (1) (2)"
"Irún (Gipuzkoa), - Urantzu (2)"
"Isla, (geo.). - Ugarte (1) (2)"
"Istmo, (geo.). - Lubetz (1)"
"Kilográmetro, (ind.). - Asta-aneikintz (3)"
"Kilómetro cuadrado, (geo.). - Aneurkin laurki (2)"
"Labrantío, (geo.). - Luŕ-ereingai (3)"
"Ladera, (geo.). - Egal (2); Geŕi (2); Magal (3)"
"Lago, (geo.). - Aintzira (1) (2)"
"Laguardia (Araba), - Biaizteri (2)"
"Laguna, (geo.). - Aintzira (1)"
"Lanar, (zoo.). - Aberetxe (2)"
"Ley, (urb.). - Lege (1); Lagi (2)"
"Levante, (viento), (geo.). - Eguzki-aize (2)"
"Libración, (geo.). - Danbaladako (1) (mov.)"
"Límite, (geo.). - Muga (1) (2) (3)"
"Lingote, (ind.). - Mokoŕ (3)"
"Lino, (agr.). - Leu (1)"
"Locomotora, (ind.). - Suburdi (2)"
"Luna, (geo.). - Ilargi (1) (2)"
"Luno, (Bizkaya), - Lumo (1)"
"Llano, (geo.). - Lau (2); Zelai (2) (3)"
"Llano sembrado, (agr.). - Ordoka (2)"
"Lluvia, (geo.). - Euri (1) (2) (3); Ebi (3); Eurijasa (3)"
"Magnetismo, (geo.). - Tximist-indartza (3)"
"Maleza, (geo.). - Sasi (1)"
"Manantial, (geo.). - Ituŕi (1) (3); Iturburu (2)"
"Mancha solar, (geo.). - Eguzki-pitz (3)"
"Máquina, (ind.). - Biurkin (3)"
"Mar, (geo.). - Itxaso (1) (2) (3)"
"Marabú, (zoo.). - Buŕio (2)"
"Marea, (geo.). - Ur-gora-bera (1); Uraldi (1)"
"Marea alta, (geo.). - Ur-gora (1)"
"Marea baja, (geo.). - Ur-beera (1)"
"Marea muerta, (geo.). - Ur-il (1)"
"Marea viva, (geo.). - Ur-bizi (1)"
"Marisco, (zoo.). - Otaŕain (3)"
"Mármol, (ind.). - Aitzurdin (2)"
"Mata, (agr.). - Ota (1)"
"Materia prima, (ind.). - Gai (3)"

"Mediterráneo, (geo.). - Luf-arteko Itxasoa (1) (2)"
"Mercadería, (ind.). - Sal-erosgai (3)"
"Meridiano, (geo.). - Eguerdi-lefo (2)"
"Meseta, (geo.). - Mai (2); Zelai-goiti (3)"
"Meteoro, (geo.). - Kemsaira (1)"
"Metro, (geo.). - Neurkin (1) (2) (3); Neurki (3)"
"Mina, (geo.). - Meatoki (1); Meatza (2); Meatz-olkintza (3)"
"Mineral, (geo.). - Me (1) (2); Meatz (3)"; Izagai (3)"
"Minuto, (geo.). - Erizpe (1); Iroin (3)"
"Montaña, (geo.). - Mendi (1) (2) (3)"
"Movimiento, (geo.). - Ibilia (1); Ibilketa (2); (Rotación) Iboileko (1)"
"Muelle, (geo.). - Nasa (3)"
"Naranja, (geo.). - Uŕe-sagaf (2)"
"Niebla, (geo.). - Laino (1) (2) (3)"
"Nieve, (geo.). - Eduf (1)"
"Nimbus, (geo.). - Ekaitzpuru (2)"
"Nordeste, (geo.). - Ipargoŕi (2) (viento)"
"Norte, (geo.). - Ipafalde (1)(2)(3)"
"Norte (viento) (geo.). - Ipaf (1) (2)"
"Novilunio, (geo.). - Ilbaŕi (1) (2)"
"Nube, (geo.). - Odai (1); Odei (2) (3)"
"Nuevo Continente, (geo.). - Lutego Baŕia (1)"
"Obras de arte, (urb.). - Ederti (2); Erti (3)"
"Oceanía, (geo.). - Itxastaf Luŕa (1)"
"Océano, (geo.). - Itxasaundi (2); (Atlántico) Atalan (2); (Glacíal) Otza (1); Izoztua (2); (Pacífico)
"Oeste, (geo.). - Sartalde (1) (2); Jestalde (3)" / Barea (2)"
"Ola, (geo.). - Katxoi (1); Uin (3)"
"Ondas, (mar.). - Baga (1)"
"Ornitorinco, (zoo.). - Txorimutuŕ (2)"
"Otoño, (geo.). - Udazken (1); Udagoien (1) (2)"
"Oxígeno, (geo.). - Sugai (3)"
"Panorama, (urb.). - Ikustegi (3)"
"Pantano, (geo.). - Zingira (1) (2)"
"Partido judicial, (geo.). - Auzi-baŕuti (2); Auzi-luŕalde (2)"
"Paso, (geo.). - Iragategi (3)"
"Patata, (agr.). - Lusagaf (1)"
"Península, (geo.). - Oztugarte (1); Ostugarte (2)"
"Pesado, (ind.). - Zamati (3)"
"Peso, (ind.). - Zama (3); Asta (3)"
"Petróleo, (geo.). - Argaimel (3)"
"Pie (de montaña), (geo.). - Oin (2) (3)"
"Pieza de tela, (ind.). - Cial-bilgo (3)"
"Pingüino, (zoo.). - Martina (2)"
"Pizarra, (geo.). - Arbel (2)"
"Planeta, (geo.). - Izar-koloka (1); Izarbel (2)"
"Planicie, (geo.). - Lau (2); Zelai (2) (3)"
"Planta eléctrica, (ind.). - Trimist-ola (2)"
"Playa, (geo.). - Ondartza (1) (2) (3)"
"Plaza, (urb.). - Zei (3)"
"Plenilunio, (geo.). - Ilbete (1) (2); Ilzaaf (1)"
"Polo, (geo.). - Eukaitz (1); Ardatz-buru (2); Ardazpuru (2)"
"Por ciento, (ind.). - Eundik (3)"
"Pozo, (geo.). - Ozin (1) (2)"
"Prado, (agr.). - Landa (2)"
"Prefecture, (geo.). - Lage-bafuti (2); Lagi-luralde (2)"
"Presa, (geo.). - Ur-zearle (3)"
"Primavera, (geo.). - Udabaŕi (1) (2)"

"Producto, (ind.). - Etekin (1); Mueta (3); Emaitz (2); Ira-
"Profundidad (fondo), (geo.). - Zingo (1)" / basgai (3)"
"Promontorio, (geo.). - Erpin (1)"
"Puerto, (mar.). - Kai (1) (3); Izarate (2); Itxasate (2); I-
"Puerto, (mont.). - Ate (2); Lepo (2)" / txaskai (3)"
"Rayo, (geo.). - Oinastu (1)"
"Raza, (geo.). - Enda (2); Abenda (2)"
"Reflujo, (mar.). - Berazkaldi (1); Izpera (2)"
"Region, (geo.). - Erialde (1); Erki (2)"
"Relámpago, (geo.). - Tximizta (1); Tximista (2) (3)"
"Religión, - Uskurtz (2)"
"Remanso, (geo.). - Bare (2)"
"Remolacha, (agr.). - Udarbi (3)"
"Reno, (zoo.). - Izotz-orein (2)"
"Ribera, (geo.). - Ibaf (1) (2) (3)"
"Rinoceronte, (zoo.). - Adarbakaf (2)"
"Río, (geo.). - Ibai (1) (2) (3)"
"Riqueza, (ind.). - Aberastasun (1); Irabazkizun (1)"
"Roca, (geo.). - Aitz (1) (2); Arkaitz (3)"
"Rocío, (geo.). - Garo (1); Intz (3); Iruntz (1)"
"Rotación, (geo.). - Iboileko (1) (mov.)"
"Saison (Zuberoa), - Uraitza (2)"
"Salado, (geo.). - Gazi (1) (2) Ur-gazi."
"Salto de agua, (geo.). - Urjauste (2) (3)"
"Salvatierra (Araba), (geo.). - Agurain (2)"
"Satélite, (geo.). - Bigafengo (1); Izaf-mutil (2); Izarmutil
"Segundo, (geo.). - Iroirski (3)" / (2)"
"Selva, (geo.). - Baso (1)"
"Ser Humano, (geo.). - Gizaki (2) (3)"
"Siglo, (geo.). - Eunkide (3)"
"Siderurgia, (ind.). - Burdinola (2)"
"Sierra, (geo.). - Mendaitz (2)"
"Silice, (geo.). - Ondarki (3)"
"Sistema, (geo.). - Bilaskide (1)"
"Sol, (geo.). - Eguzki (1) (2) (3); (soles) Izaf-geldiak (1)"
"Stratus, (geo.). - Bufuntzi-odei (2)"
"Superficie, (geo.). - Lufazal (2); Itxas-azal (3); Azal (2) (3)"
"Sur, (geo.). - Egoalde (1) (3); Egoi-alde (2)"
"Sur (viento), (geo.). - Egoi (1) (2); Ego (3)"
"Tabaco, (agr.). - Kebedaf (2)"
"Tardets (Zuberoa), (geo.). - Atafatz (2)"
"Teléfono, (geo.). - Ufutikin (2)"
"Telégrafo, (geo.). - Ufutidatz (3)"
"Temperatura, (geo.). - Aro (1); Giro (2)"
"Terremoto, (geo.). - Luf-ikara (3)"
"Terrestre, (geo.). - Legofeko (1)"
"Tiempo, (geo.). - Asti (2)"
"Tienda, (geo.). - Saltegi (3)"
"Tierra, (geo.). (mundo) - Lurbira (1); Luf (1) (2); Ludi (2) (3);
"Tierra ligera (geo. agr.). - Luf-me (2)" /(suelo)Luf (1) (3); Liof (2)"
"Tierra profunda, (agr.). - Lur-lodi (2); Luf-zakon (3)"
"Tigre, (zoo.). - Katamotz (2)"
"Tipolitografía, (ind.). - Moldagintza (1)"
"Torrente, (geo.). - Uriol (1); Uiol (1)"
"Torrentera, (geo.). - Ur-bizia (2); Ur-marmartsua (3)"
"Tranvía, (urb.). - Tximist-gurdi (3)"
"Transformación, (ind.). - Obekuntza (3); Biurketa (3)"
"Traslación,(geo.). - Eraldiko (1) (mov.)"

Andima?
Aundi Beitramano

"Trueno, (geo.).	- Iuzturi (1)"
"Tudela, (geo.).	- Muskaria (2)"
"Vacuno, (zoo.).	- Abel-goŕi (2) (3)"
"Vaho, (geo.).	- Lúfun (2)"
"Válvula, (ind.).	- Iges-zulo (3)"
"Valle, (geo.).	- Aran (1) (2)"
"Vapor de agua, (ind.).	- Ur-komeartsu (1); Ur-lufun (2); Ur-lufin (3)"
"Vega, (geo.).	- Ibaŕ (1) (2) (3)"
"Vegetación, (agr.).	- Bedaŕ (1)"
"Ventilado, (geo.).	- Aizeztua (3)"
"Venus, (geo.).	- Artizaŕ (1) (2)"
"Veraneo, (geo.).	- Udaldi (2)"
"Verano, (geo.).	- Uda (1) (2) (3)"
"Vertiente, (geo.).	- Isurtegi (2)"
"Viento, (geo.).	- Aize (1) (2) (3)"
"Volcán, (geo.).	- Garmendi (1); Sutokari (2)"
"Zanja, (geo.).	- Lubaki (2)"
"Zaragoza, (Aragón),	- Saldua (3)"
"Zodiaco, (geo.).	- Eguzki-bide (3)"
"Zona glacial, (geo.).	- Izotz-alde (2)"
"Zona templada, (geo.).	- Epel-alde (2)"
"Zona tórrida, (geo.).	- Bero-alde (2)"

"Laburketak : (geo.). Geografía. - (agr.). Agricultura. - (mar.). Marítimo. - (zoo.). Zoología. - (urb.). Urbano."

"Oŕak : Zuzkidatzak gaurko erara inguratuak izan dira.
Itz geienok iztegietan dira; batu ba'dira emen, idatzlan onein mamina nabaitu daikegun, izan da.
"s" eta "z"'ak agertzen diran lez iaŕi dira.
Egunero darabilguzen izan asko ere aurkitzen da idazti ofeitan, batez ere, abere, zugatz eta gainerakoenak, ez dira iaŕi emen luzatu ez dadin lar.
Lutelesti egoki bat egiteko itz asko biar dira oneitzaz gainera; auŕentzakoa egiteko ofen-baten oneigaz."

Urrestaratzu, Andoni

Urrestarazu

1956. E.G.

EUSKERA TA EUSKEL-KULTURA

Kultura zer dan esatea ez deritzaigu gauza eŕeza, itz batean beñepein. Kultura itzaren zentzu barnean iru gauza auek ditugu ikusteko : Azitasuna, Ikaspenak eta Yakintza utsa.

Bere zentzun osoan bederik, iru auetakoak sartuta dagoz noski. Alabaña, kultura itza, besteetara ta zentzun labuŕagotan darabilgu askotan.

Aspaldiko kultura, oraingo kultura, ... esaten da aldiaren barna.
Kultura erlijiosoa, ertizko kultura, ... gaiari so-egin badiogu.
Kultura aundia, kultura medaŕa, ... yakintzaz asko ala gutxikoa izan ezkero.
Gerketaŕ'en kultura, Eŕomataŕ'en kultura, ... eŕi bati ala besteari dagokionez.
Sortaldeko kultura, Sartaldeko kultura, ... eskualdeai so-dagionez.
.....

Gaurko egunetan gero ta geiago erabiltzen dan itz onen bidez, asieran aipatu ditugun adaŕak: Azitasuna, Ikaspenak eta Yakintza, adierazten dira; batez ere, azkenengo biak. Eta maiz be entzuten dugu: Franzia'ko kultura, España'koa, England'ekoa eta abaŕ.

Kultura guzti auek, danak eta bakoitzak, esandako zentzunak dituzte. Ikasten eta irakasten diran ezagupenak, Ludi'ko yakintzaren gaiak, orokaŕak dira, gizadi osoarenak: Fisika-legeak, e.b., berdin-berdiñak dira eŕietan barna.

Azitasuna, gure adimen, zentzun eta biotzari dagokie, giz-artean al diteken ongien jokatzeko; adimen, zentzun eta biotza ez izatean, gero, emen ala ango gizasemeen gogo-aberastasuna, gizon guztiena baño, gizonarena baizik.

Alaz ere, Franzia, España, England, ...'ko kulturaz egunero mintzatzen da, beti ta alde guztietan. Zer ote da, bada, kultura oietan, bata besteengandik bereizten duena ?. Zertan ote datza berezitasun ori, kultura bakoitzari berezitasuna ematen diona ?

Ez ote da, alegia, eŕi bakoitzaren izkuntza ?. Bai, noski; guretzat beñepein, ementxe dago azalpen nabariena, eŕien eleetan, izkuntzetan. Parantzerak ematen die parantzetaŕei beren yakintza ta azitasunaren ikuŕ berezia; españerak, españaŕai; englandera, englandaŕai, e. a. Beraz, Franzia'ko kultura, España, England, e. a.'ekoa , parantzeraz, españeraz, englanderaz, ... egindakoa; alakotz, euskel-kultura, euskeraz eta ez bestez egiñakoa. Parantzeraz, españeraz, englanderaz edo beste izkuntzaz egindako kultura, naiz eta euskel-gai utsak erabiliaŕen, ez da iñoiz izango ben-benetako euskel-kultura, beste ele bakoitzarena baizik.

Galdera bat sortu liteke emen: orduan, "Eusko-Ikaskuntza"'k eta onelako beste bazkunak egindako lanak, alpeŕik ote ?. Gure burua, ontaz, atzipetu ote dugu ?. Iñolaz ere ez !.Oŕelako oldozpenik iñoiz gure barnean! Ezin !. Onelako bazkunetan, naiz ta aldizkari, itzaldi ta ikaste guztietan egindako lana, beti onurakoŕ; zalantzik ez ontan.

Baña, ots, erderaz egindako lan guztia, gero euskeraz egingo danaren oñaŕitzat artu beaŕ dugu. Lan guztietan malak daude; orobat, beaŕez, egiten ari geran gurean be. Ontzat artu ditugu beti orain arte egindako lan

guztiak; areago egitea nai dugu beti ere, baña euskerari gero ta toki geio ta aundiagoz.

Euskel-gaietan ari diranak auxe ausnartu beaŕ dute sendoki: ben-benetako euskel-kultura aurkitu ezin ditekela, ez eta egin ere, euskerarен landa. Emengo gai au, ango beste ura, aŕ edo utzi diteke norberarentzat edo bestearentzat, gizon batek, bakaŕik, alde guztietara so-egitea eziña baita; baña ezin utzi euskerarena, euskera guztiena eta guztiontzat izan beaŕ, euskera Eŕi osoarena dugulako, iñork utzi eziñik.

Gogo ta eleak alkaŕenganako dituen aŕ-emanak nolako sendoak diran ukatzekorik ez. Guretzat ulerkaitza benetan bata bestearen gabe bizi alizatea, oŕen estuki ta ertsiki baitagozen biak.

Ez gera gu bakaŕik oldozpen auetan murgiltzen geranok. Beste ainbeste ari izan dira olakoetan eta beren iritziak, antzeko denak, bufustan irakuŕi ditezke liburu ta aldizkarietan.

Onurakoŕ deritzaizkigularik aipatu nai ditugu emen gure eŕitaŕ jakintsu bien irizpideak.

Olabide apaizak, Josu-lagunak, Euskaltzaindi'n egindako itzaldi batean, onelaxe zeindu zuen elea: "Gorputzarekiko odola, oŕa or elea gogoarenganako".
Eta Unamuno'k: "Elea, gogoaren odola".

Itzez bereizi, zentzunez berdin; alkaŕengandik ain uŕuneko ziran euskaldun bi aiek, izkuntzarekiko asmokide.

Unamuno'k berak, beste batez: "Itzik gabe, oldozpenik ez".

Beste batzuentzat: "Izkuntz aldatzea, gogo aldatzea";"Bere elea galtzen duen Eŕiak, aurki galdu ere bere gogoa"; eta onelakoak ainbat eta ainbeste.
Oldozpen guztiauek argiro dagoz egiztatu gure Eŕia'ren barna. Asmoz eta egitez, egi utsa guretzat.

Sakonago a sartu nai dugu oldozpen auetan. Yainkoa'gan simisturik, Aita Gogo dala ta Semea Aren Itza, aitortzen dugu biotzez; Bata es Beste, ta Biak Bat direla bayeztu ere.

Erabeti ta bilduŕez ari gera ontan, eta ez genuke nai izango, iñolaz ere, beaŕ ez dana esatea; baña zer edo zerk zirikatzen gaitu asmo auen barna.
Erakutsi egin digute, gizona, egiz, Yainkoa'ren antzo egiña dala. Aita ta Semea, Gogo ta Itza'ren antzo ez ote dira gure gogo ta itza ere ?.

Aita bat da, Semea beste bat eta biak Gogo-Guren'arekin Bat dagite: Yainkoa.
Gure gogoa bat da, gure itza, gure elea, beste bat; eta biak, maitasunarekin, bat, geron nortasuna, gizona dagitela ez ote ?

Asmo auek indaŕ aundiago ematen digute eta, berekin, gure irizpidea sendotzen ari.

Asmoak edaturik bada, gure euskel-gogoa ta gure euskera, bi izanik, alkaŕengandik ezin bizi, eta bien artean, biak biltzen dituen gure euskel-maitasunarekin, bat egin beaŕ: euskalduna.

Eta guzti au zentzunezkoa bada, egia baldin bada (guretzat bai ~~ez~~ bederen), nola ez dugu maite beaŕ gure euskera, gure euskel-gogoarentzat oŕen beaŕa dala ikusi ezkero ?. Eta nola ez dugu lanegin beaŕ ura eustean, oŕelaz beste au laguntzen dugulakoan ?

Lenago esan dugunez, Franzia'ko kultura parantzeraz egiten da; alaber España'koa españeraz, England'ekoa englanderaz, eta guztiak berdin. Orobat Euzkadi'koa euskeraz; argiagorik !

Guretzat, bada, gure gogoa eusteko, Eŕia Euskaleŕi'z bizitzeko, euskera beaŕ-beaŕenik; ondorioz, Ludi'ko beste eŕi guztiak ontzat artu bear dute, elburu oiek betetzeko eskatzen dugun beaŕezkoa zaigun azkatasuna, gure bizi berezia eratzeko eskubidea.

Eskubide au, gañera, ez guretzat bakaŕik, giza-seme guztientzat eskatu beaŕ. Guri euskeraz gertatzen zaiguna, besteai ere orobat bakoitzaren izkuntzaz.

Euskera beaŕezkoa dugula, diñogu, euskel-kulturarako. Beraz, euskel-kultura auxe edo dugu: euskeraz, euskerazko oldozmenez, Ludi'ko ta Yakintza'ren ezagupenak lortu ta edatzeko Euzkadi'n erabiliko dan era berezia.

Egiz eta ertsikiz, ezin euskel-kulturaz mintzatzea, maīa guzietako kultura euzkeraz egin eta jaso arte; eŕiko bizi guztia, goian eta bean, aŕunt eta yakintzakoa, euzkeraz okitu arte.

Noizpait oŕelakorik iristeko, kultura-antolatze osoa zaigu beaŕa; eratze ontan, beti elbururuntz abiatua, iraŏurik bage, euskera sartzen ari izango da , maīaz-maīa, astiro bai baña uŕatzez sendoki.

Eratze oŕek Euzkadi'n kulturazko agerpen guztiak inguraturik, elburu bi auetxetaruntz egiña izan beaŕ: 1 - Gure Eŕi'aren gogo berezia eutsi ta indartu. 2 - Gure giza-semeen yakintasuna eten gaberik goratu. Ludi'ko beste kulturaen goiera berean eta berenekin aŕ-emanetan.

Elburua tinko yaŕirik, elbururuntzkoa artez zuzendurik, nundik asi jakin beaŕ bai ta erabiltzeko ditugun indaŕak ere zeintzuek diran; indaŕ edo bide auen gaitasun eta almen guztiak beren neuŕian ibiīerazteko, eta lentxoago diñogun bezela, geldiro, aŕetaz, auŕeratzeko dedin uŕatz txikienik ere eman gabe utzirik.

NUNDIK ASI : Jakiña, ezin iñolaz ~~re~~ ere, orain gagozen egokera, biziera ontatik asi. Gaur, gure Eŕi'an, kulturazko erakunde guziak erdelkutsuturik oro ta euskeraren auŕezkoak; beraz, ezin izan, bat-bat ere, asteko biderik.

Nai ta beaŕa zaigun elbururuntz abiatzeko, elburu ortara noizpait eltzeko gai izan dedin, bide zuzen, ziuŕ eta sendo artzeko, beaŕ-beaŕa zaigu kulturarako zuzentza guztia gure eskuetan, euskaltzaleen eskuetan euki ta erabiltzea.

Eta, zoritxaŕez, oŕelakorik lortzeko, ~~e~~ asteko une ta mugon oiek gureganatzekoa ez dago, noski, kultura-arazoetan, politikakoetan baizik. Ala ere, aipagaŕia, orixe lortuko luken politika-joera !

Gai ontan, bada, politikarena burutzean, antxe bertan asi beaŕ kulturarena. Beraz, onezaz mintzaturik, bestearena lortutakotzat daukagu. Alpeŕik agian, orain ordurako mintzatzea ?. Ez oŕelakorik, une artara gure Eŕia, noiz edo noiz, elduko dalakoan ziuŕ baikaude.

INDARRAK, BIDEAK : Alde batetik, onak, oso onak izango lirake: "Euskо-Ikaskuntza", "Euskaltzaindi", "Eskualtzaleen Biltzarra", "Euskaltzaleak", "Jaungoiko-Zale", "Baraibar-saldoa", "Eusko-Pizkunde" eta abar; len eta oraingo onelako bazkun guztiak. Len aipatu dugun azkatasunezko mugonean, orain bizirik gabe daudenak eta denak, berealaxe ta indartsuago zutik jarri litezkenak.

Baña onelako bazkunak, geientsuenak, kultura goiko maletan zear ibiltzekoak diran ezkero, goi-ikaskintzaren ondore izanik, ± mala ortan bakarik izango edo zaizkigu onuratsu.

Ofexegaitik, len aipatu elburuak, beste erakunde osoago, betegariago, bearra dute: irakaskintza oso-osorik, lenengo abedetik goi-goieneko yakintza-bilakatzeraño, irakas-erakunde batean antolatua izan bear. Eta ain zuzen ere, erakunde berezi ori, gañera, euskaldunen eskuak egin eta zuzendu bear dute, azkatasunean.

Gure indar nagusiena, beraz, azkatasun-osoa; Eri-bizitzaren mota guztietarako, baña batez ere kultura-arazoetarako.

Eta indar ori eskuetan izanik, umien eskola, lendabiziko irakaskintza, ofotik aldatu bear, lenen-lenengoz.

Asteko ontan, eratzaleen lana areta aundienaz erabilki; bertan ardura zofotzenez ari izanik.

Lendabiziko irakaskintza onek bitarikotan ikus dezakegu: Umeen eskola, lenengo eskola, bera danez, eta irakasleen eratzea.

Lenengoa dala-ta, bi aldetatik ere aztertzekoa: naizeuskeldun euskeldun-erietarako, naiz erdeldunetarako.

Euskeldun-aurai berealaxe asiko zaie euskeraz irakur eta idazten, ongi ta zuzen, irakasten; areta aundienaz beti ere (esate baterako: bearrezkoenak diran itz-berriak soilik ikaserazten). Alegu Alegin aundienak dira egiñezkoak, beti baña asieran batez ere, eskolako euskera erian bertan mintzatzen danaren antz-antzekoa izan dedin, guztiz berdiña ezin bada ere; onelaxe, aurak eta urteetan sartutako giza-semeen artean (gurasoak eta), gogo-bereztasunik sortu ez dedin. Egokiena izango zaigu, noski, aundi ta txikien artean, —aundi geienak abederik gabekoak izanda, txikiak ordea, euskera eliztiz eta beste lenengo ikasketak euskeraz ere ikasten ari izanik—, al diteken indar gabeko aldatze ta igarotze egitea.

Jakiña, ainbeste areta ta ajolaz erabiltzekoa izango dan lana, irakasleak bete bear. Beraz, auen eratzea, egokitasun ortarako kirmen eta bereziki egitekoa.

Euskel-eliztia asi-asieratik irakastekoa izango dugu; euskel-ikastoletan erabiliko dana, erraza ta guzia euskeraz egiña izango da; eta gañera, al ditekenean, eri bakoitzeko euskalgi berezian (bizkaieraz, gipuzkoeraz, laburdieraz, ...).

Giza-ozte artean iñoiz begiko eliztiaren ikastea; ala ere, utzi eziñezkoa dalarik, egiñalak egingo dira, izkuntza ongi jakin eta erabiltzeko duen garantzia nolakoa dan, buru guztietan sartzeko.

Euskel-eliztiaren batera, eta bera bezelakorik, argitara-eraziko

~~du~~ dira, al dan laisteŕen, irakurgaiezko liburu eŕazak, eta era berean lenengo irakaskintzan ikasteko ditezen beste gaietakoak: Lutelestia, Mapak, Euskel-kondaira, Gizadi, Abere ta Landare-kondaira, Matematikak, eta abaŕ; ikas-mota guzti auek, Kristau-Ikasbide'az, euskel-ikastolako lenengo ikasteak bete ditzakete ongi.

Liburu guzti auen ekoizpenetan, danak euskeraz eta eŕi bakoitzaren euskalgian egiñak, itz-beŕiak al dan uŕiki erabiltzekoak, eta ~~[illegible]~~ beaŕak, euskalgi guztietan berdiñak oro; onelaxe, uŕatz on bat egingo genuke euskeraren batasuneruntz, batez ere, gure ustez, Euskaltzaindi'aren zuzenbidez egin ezkero.

Erdel-tokietako eskolak bestera antolatzekoak. Emen, noski, erdera erabīli beaŕ irakaskintzetan; alabaña, euskera ere asieratik irakasiko da; onelaxe, euskera eliztiaren bidez ikasi ezkero, umeak lenago ikasiko dute, eiki, irakuŕ eta idazten, itzegiten baño, auxe eskolako lanaz bakaŕik ~~izango ezpaita.~~ eŕaz izango ezpaita.

Dana dala, euskerarekiko elburua giza-semeen artean gero ta geiago saŕ eta zabaltzea izanik, erdel-eskoletan egindako ikastea beste bidez osotu beaŕ, erdaldun auŕak euskaldun uts biurtzeko. Onela gure Eŕiak gaurko egunean oŕen galdua duen gogo berezia ~~beŕiz~~ bereganatu dezan, lengo Euskaleŕia ~~beŕizxizatekox~~ osorik beŕiz izateko.

Euskalduntze ori eŕazago egiteko, euskaldun eŕietara eramango dira, aldiz, euskeraz ikasten ari izango diran erdeldun auŕak, bai ta gazteak ere. Auŕ eta gazteen aldatze au be, ajol aundienaz antolatzeko.

Aldatze onen buruz, aukeratuko da, lendik, erdeldun-eŕi bakoitzean erabīliko dan euskalgia; euskaldun-eskualdetik urbīlean izan ditezen eŕietan, eskualde oietako euskalgia egokiena erabiltzeko; onelaxe eŕaztuko da alde bietakoen aŕ-emanak.

Oŕela egon ez ditezen eŕietan, —Araba ta Napaŕa'ko aunitz-aunitzetan—, guretzat onena "gipuzkoera osotua", Garitaonaindia ta Azkue jaunak aolkatu zutena, aiek eta beste idazle batzuk agerturik dituzten zio guztiengatik. Dana dala, beti, izango dira ongi alkartzeko, eskola bakoitzean erabīliko dan euskalgia eta gero auŕak aldatuko diran tokietakoa, ~~[illegible]~~

Erdeldun-eŕietako eskoletan eta euskera irakasteko erabīliko dan eliztia, erderaz egiña izango da, ziurki; baña, gutxi gora-bera, euskaldunentzako egiñikoen itzulpena izatea egokia izango dugu; ta euskeraz irakurtzeko liburuak ere, berdin edo antzeko, toki guztietakoak.

Euskaldun eŕietara auŕ eta gazteen joatea, kontuz eta ajol aundienaz eratuko da. (Ikus: gai onezaz "Euzko-Gogoa" aldizkarian, 1.952'gko. Iraīla-Uŕīla - 9-10'garren zenbakietan, eta "Gazteiztarrak" izenpenez, egiña dugun lana).

IRAKASLEAK : Auen gertatzea, gaŕantzitsu benetan !

Bizitzaren ikuskizunetan barna, eskola dugu gaŕantzi aundienetakoa, biarko gizonak bertan moldatzen ari izango diralako; Ludi'ko eskualde guztietan beti izan da ajol aundiena eskolak ongien gertatzeko, beti ta orain areago. Gure aldetik ere orobat egin beaŕ, gure Eŕiak bere gogo berezia beŕiro bereganatzeko, lenengo irakaskintzan asia baitugu.

Eta eskolak onelaxe gertatu beaŕ baldin baditugu, aŕeta aundien-

az, zer esan irakasleaz, bera eskola oiei bero ta bizia ematekoa baita ?.

Oŕexegaitik ez da aski izango gure irakasleak euskera gutxi gorabera jakitea. Euskeraz ongi mintzatzea, ondo irakurtzea, ongi idaztea, irakaslea izateko lenengo baldintza ertsiak; alaz ere ez orixe naikoa.

Euskel-irakaslea irakaskintzaz eta kulturaz ongi, oso ongi, gertatua izango da beti, orixe guztia ezin izanik ordea; buru-belaŕi izan beaŕ gure euskel-gogoaren zale ta gogo berezi ori Euzkadi'ko alde guztietara beŕiro edatzeko lanari bere burua lotuko dio gartsuki, sutsu ta yoranez beterik. Eta bakoitza asmo oŕezaz beterik joango da bere zaipean izango dituen auŕai oŕenbeste soŕarazteko.

Bide ortatik uruduritsu ikusi nai izango genituzke gure irakasleak, eta oŕetarako Normal'etan edozki beaŕ gure asmo oŕen esne ~~gab~~ garbi guria. Eta beste ikastetxeetan baño geiago, euskalgi guztien ezagutze, aoz eta buruz egizko ezagutzea beaŕ-beaŕezkoa izango zaie, lenengoz, irakaslearen agerkaia lortzeko.

Irakasleak, Euzkadi'ren Lutelestia ta Kondaira, bere Lege ta aspaldiko antolatze azke berezia, naiz eta Eŕia'ren jatoŕizko agerpen guziak, zearo ta ongi ezagutu beaŕ dituztela-ta, zer esanik ez, guzti ori baita gero auŕai irakasiko dietena.

Oŕetarako ~~ger~~ antolatze guzia, xeatzez egiña, oso gaŕantzitsu izanik, are aundiago izan beaŕ euskerarekikoa, bera baita, bein eta beŕiz esango dugu, gure auzi danaren aŕigiltza, gure elbururaño eltzeko bide bakaŕ, ezin beste ta ziuŕena.

Euskel-irakasleak, bein bakoitzaren eskolan ari izanik, ezin bakandurik geratu; beti bizi ta yardungo dira jaŕiak izan ditezen maĪa guzietako ikastolekin aŕ-emanetan, umeak obeto zuzendu ditzaten, ikas-maĪa ~~bakoitzeko~~ bakoitzetik besterako bidea eŕaz eta leguntzeko; ongien antolatu ta baturik izan dedin irakaskintza guzian, eusle ~~ee~~ onenetakoak izan ditezen.

Egon ere beti egongo dira irakasleak, euskel-kulturaren edozein agerpena lagun eta indartzeko gerturik. Baña ots, irakaslearen lan guztia, berez egitekoa izango da beti, euskel-gogoari itsaspenaren ondorioz; eta ~~[illegible]~~ beti ere, alegin aundienak egiten indaŕezkoa dedin guztia baztertzeko.

ERDI TA GOI MAĪETAKO IRAKASKINTZAK : Orain arte euskeratzaz eta lenengo irakaskintzarako esan dugun guzia, beste maĪetarako ere edagaŕi.

Luzaroan, eiki, eziña izango dugu maĪa auetako ikasketan, euskera, bidez erabiltzea; ala ta guztiz be, maĪa auetako irakasle guztiak ere ondo ezagutuko dute gure izkuntza bere bizibide ortan yarduntzeko, baldintza oni iñoiz ez ukatzekotan len-lendabiziko egunetik; naiz eta astiro izan aŕen, asieratik sartu beaŕ baitugu euskera alde guzietatik.

Lenengo irakaskintzaren ondoren, maĪaz-maĪa, aŕetaz eta iradurik gabe, euskera erabiliko da, bidez, erdi ta goi maĪetako gaietan; beti auŕeruntz, astiro baña kirmen, uŕatsik galtzekean. Gizadiaren ezagupen guztiak, euskeraz irakasi ta ikasirik, gure euskel-gogo bereziaz igurtzirik izan arte.

Orduan, eta orduan bakaŕik, mintzo al izango da euskel-kulturaz; ezin bitartean.

Lenengo irakaskintzan, eskoletan, euskera, bidez, erabiltzen asi ta gero, ogei edo ogetamaren bat urte igaro beaz, eiki, bigaren malan alaber egin al-izateko; eta beste ainbesteko epea Ikastol-Nagusian ere sartzen asteko.

Alabaña, erdi ta goi-maletako ikasguetan beazkoa beti euskeraren ikastaldiak eratzea, malaka beti ta goruntz, gure izkuntzaren ezagupen osoa lortu arte.

INDAR EDO BIDE AUEN ALMENA : Al diteken heinean azkatasuna, politikaren bidez, lortuta, argi-argi dago nolako almena izango duen lenen-irakaskintzako eskolak; gelgazizko bide, neuziz gañekoa, eskolarena gure euskel bizitzarako, arduraz eta sakonki erabiltzekoa, bertatik atera ditezken zitu guztiak gureganatzeko.

Ozen uzengo beste irakaskintzaren malak, euskeraren ezagupena gero ta geiago ~~zabaltzeko, zabalera ta sakoneraz~~ edatzeko, zabalera ta sakoneraz.

Euskera ta euskerarena onazitzat arturik, ongi ta zeatzez ere ikasi ta irakasi beaz Euskalerri'ari ~~dagozkion~~ bereziki dagozkion Kondaira, Legegintza, eta abaz. ~~Ob~~ Onelaxe euskel-gogoa osorik berriz irabazi liteke, gero, beraren bidez, Erri'aren bizi guztia zuzendu ta indartzeko.

Eta onen ondoriogaz iristeko genukena: Gizadi'aren arlo guziak euskel-gogo bereziaz ikus eta ikasiak izango lirake; euskaldunek, gure artean, iñoiz baño obeto erabili, ulertu ta edaturik, gure ustez, ikusgune oberenetik ari izango bailirake.

Era ontaz, euskaldunen laguntza obe ta aundiago yakintza ororenean, yakin-gai danari bere ikuzez galgatuko liokete-ta. Beraz, norbaitek esanaz : "euskaldunak, euskaldunago ta are ororenago".

Jakiña, nolabait xeetu dugun egitarau polit ozek baldintza bat beaz auzetik: beazkoa litzaken azkatasuna. Ozatx bada, ~~ee~~ onen almen eta balioa.

Alabaña oraingoz, "baliozko olak burnirik ez" euskel-esakun zaz artaz gogoratu beaz eta azkatasun ozen igurikiz ezin ezer egin gabe egotea; aldez edo moldez beartuak gagoz gure euskel-kultura bereziaren buruz ekiteko, bideak antola ta ezaztuten, batez ere euskerari dagokionez.

Nola baña ?. Emen ere, beste ainbestetan bezela, euskel-abertzaletasunak jokatu beaz gogoz, kirmen eta sutsu; bide ontan datza, geienez, gure itxaropen oro.

Euskel-abertzaletasuna ; ona emen gure indaz eta bide nagusiena; berak ekin beaz; berak ulertzen baitu, oberenen, gure Erri'aren bizitzarako, gure euskel-kulturarako, euskerak duen gazantzi izugazia, ezin besteko biderik ukanez. Beraz, abertzaleengandik sortu beaz euskerari zaintzale ta eusle yaukalenak.

(Gaurko egokera ontan, euskeraren alde egin litekenaz, ikus len aipatutako "Euzko Gogoa" aldizkaria).

Ona emen, bada :

Lendabiziko indaz eta bidea : Euskel-abertzaletasuna; Erri azkatasunaren alde eten gabeko lanean ari dan batera, euskera ta euskel-kulturaren agerpen guziak, arduraz zaindu, indartu ta zabaltzen dituena.

Bigarena : Azkatasuna, al diteken heinean, lorturik, lendabiziko irakaskintza ta irakasleen eratzea.

Irugarena : Erdi ta goi-irakaskintza, euskel-gogoa befiro gureganatzeko buruzki zuzenduak.

Laugarena : Aspaldiko ta gaurko kultura-bazkunak, aiek berpiztuz, eta sortu ditezken ofelako beste befiak.

Euzkadi'ko kultura-bazkun eta erakunde, danak alkarturik bizi izatekoak egingo dira, alkarlagunduz, euskel-ikaslea, asieratik, bide egokienetatik eraman eta aurerazteko; lan garantzitsuen au irakasle ta gurasoak ekiten ari izango dira beti, ikasle ta Befi'aren kultura osoari so-egiñez.

Laburzki, eskema batean, urengoan jartzen dugu, gure ustez, Euzkadi'ren irakaskintza osoa nola izan liteken.

Irakaskintza ori ongienez eratzeko alegin aundienak bear; beraren barna euskel-ikasle guztiak, aberats naiz txiro, igarotzekoak; guraso guztien yoran ~~aundienak~~ aundienen buruz betegari izaitekotz.

Yakin-mala bakoitzaren gaiak ez dira emen aipatzekoak; bere egunean, irakaskintza zeatzez eratuko dutenen ardurakoa izanik.

Ona emen, bada, esandako eskema :

LENDABIZIKO IRAKASKINTZA : Aurentzako lenengo eskola; bai ta abederik gabeko urtedunentzat ere.

BIGAREN IRAKASKINTZA :

-A- Ikastetxe bereziak, Ikastol-Nagusitarako ta beste ikaskuntz berezietarako eratuak. (Gaurko "Instituto" edo "Lizeo"'ak antzo).

-B- Lugintza, arantza, ola, emakumeendako ta beste onelango elburuetarako beste ikastol bereziak. (Gaurko "Eskuelas de Artes y Ofizios" edo "Irakaslari"'enak bezela); itz batez, Ikastol-Nagusi'etako edo beste goi-ikasierak egingo ez dituztenentzat.

GOI-IRAKASKINTZA : Urengo atalak bilduko dituena :

-1~~7~~- Lenengo ~~ikaskintzatarako~~ ikaskintzarako eratuko diran irakasleen ikastetxe bereziak.
-2- Ikastol-Nagusia, bere mala guztietan.
-3- Bizibidezko ikastetxeak: Injeniero-mota danetakoa; Etxegintza; Saleroste'rakoa; etabarf.
-4- Perito-mota guztietarako ikastetxeak.
-5- Erti guztien ikastolak.
-6- Bilakatzeko landola bereziak.
-7- Ikastaro bereziak.

PARIS'en 1.954'gko. garagarilean.

Urestarazu t' Andoni

da	duk dun dúzu	záio	ziók zión ziózu	du	dik din dizu	déio	diók dión diózu
dúra	dútuk dútun dutuzu	zaitzo	zitzók zitzón zitzozu	die	dié diñe dizie	déyoe	dióya dióñe diózie
niz	nuk nun núzuk	nitzaio	nitzók nitzón nitzozu	dut	diát diñat dízut	déiot	dióyat dióñat diózut
gúra	gútuk gútun gutuzu	gitzaio	gitzók gitzón gitzozu	dúzu	diágu diñagu dizúgu	déiozu	dióyagu dióñagu diózuzu
hiz		hitzaio		duk		déiok	
hiz		hitzaio		dun		déion	
zúra		zitzaio		dúzu		déiozu	
zuraje		zitzaioe		duzie		déiozie	

VI EUSKERA EGUNA

ARGENTINA 'ko batzokiak alkartasunian
argitaratzen daben
AGERPENA

MANIFIESTO
DE LAS
SOCIEDADES VASCO ARGENTINAS

"Eskualdun den gizon orok altxa beza buruia"

ETXEPARE (1545)

BELGRANO 1144 BUENOS AIRES

Bazkide jaunok:

Euskeraren-Eguna geure izkuntza, abixenak, eta geure izakera gustia gogorazoteko sortua da. Geure euzkel-abendaren agergairik onena ta indartzuena dalako.

Euskera, ama, emazte edo seme bat maitatzen dan mallako maitasunetan ipinten dogu, ba nor garan erakutsirik argiena izanik, berau barik euzko-izatea galduta dago.

Iru maitasunok bakotxak bere eguna dabe, baña urte gustiko egunak eta bixitza gustiko urtiak, eurekaitik bizi dira. Au gaitik ba, euzkera be beti maite izan bear dogu, baña batez bere, bera goraltzeko autu dogun egun berezian, EUSKERA-EGUNIAN.

Zelan miatatu? Itaun oneri erantzun erraza emon bear, au da, dakigunok itz-egiten jarraituz, eta eztakienak ikasiz. Egunaro euzkeraren alde zeozer egin, gitxi edo asko, baña bakotxak aldabena, gelditu barik, idazten, itz egiten, ikasten, baña jarrai, ba orrela, konturatu barik, euskera utsik erabilliko dogu geure artian. Ainbat euskeldun gara ludi onetan. Alkarrekin euskera beti erabiltzen alegindu. Onetarako iñok eztauzku eragozpenik ipiñiko, ba geuk gura badogu, et geure artian erabilli nai, arduraz, beti txukundu ta garbitzen, alkarrekin doguzan artu-emonetan,euskera indartuko da, et orregaz geure izakeria be gogortu.

Alan egin daigun ba, maitasunez, bere garrantzia emonaz, geuria dalako ez beste edozer zio edo motibo gaitik, geure goguaren agerkairik onena dalako baño, eta norbere gauzak, norbere abenda, norberen elia, norberak jabon bear dauzalako baño. Onegaz agertuko dogu ludi gustian, erri baten semiak garala, geure EUZKADI maitearen semiak, eta maitasunori zendotuteko be, euskerea baño bide oberik ez.

Orain badakigu eragozpen aundiak dagozala euskera azke ta zendo bixi dedin. Au gaitik bear bada, gure arduria be andiagua izan bear berari indarra emoteko. Au da EUZKALTZALEA'N lana, eta bear dogun azkatasunagaz berau zabaldu eta irakasteko erraztasunak lortu arte, geure egin bearra gogorra izan arren, eten bakoa da, ta orretarako gagoz emen BUENOS-AIRES'EN. Ia emetik zabaltzen dogun geure aberrira be indarra, eta kemena, euskera an be piztu dedin, eta geure anayen artian zabalduz, idartu dedin. Euskeldunak nai badabe, euskera ezta ilko. Orretarako danok artu bear dogun erabagia, EUSKERA-EGUN onetan, geure semiari ele maite au irakatsiz, itxi leikiogun ondasunik onena dala jakin asoteko be emen gagoz.

EUSKERAREN-EGUNA, ludi gustiko euskeldunak alkartzeko sortutako eguna da. Pantzeska Jabier Deuna da gure zaindari. Deun onen bitartez bixi ta indartuko alda.

Egun onetan, goguan euki bear doguz, Amerika lurrak euskel abixenez, aberri oneiri on egindako Mendoza, Garai, Legazpi, Txurruka, Elkano, Nekotxea, Bolibar, Irala, Armentia, Zabala, Lizarralde, Jaka, Olariaga, Etxenagusia, Otaegi, Uriarte, Pello Mari Otaño, Bereziartua, Barrena, eta beste asko. Baita, ludi zabal, gure erriari ozpe emondako Loyola, Jabier, Arana-Goiri, Kanpion, Arantzadi, Unamuno, Garikoitz, abar eta abar.

Ixen oneik, eta beste asko ta asko, geure erriko seme bikain, eta aberri lurreko zati aipagarriak dira.

¡GORA EUSKERA-EGUNA!

Señores socios:

En el Día del Euskera recordamos y amamos al idioma de nuestros apellidos, emanados del Caserío, cuna y alma de nuestro ser colectivo.

Le recordamos y amamos como quien recuerda y ama a una madre, a una esposa y a un hijo.

El Euskera es esencia del pasado, virtud del presente y energía del futuro; es la vida toda de nuestro pueblo, el espíritu inmortal de nuestra raza.

Esos tres amores tienen cada uno un día respectivo, si bien todos los días del año y todos los años de la vida, se viven plenamente por gracia de ese amor. Así el Euskera, idioma del ser, verbo de la raza y espíritu del alma vasca, es amado todos los días y especialmente en el Día del Euskera.

¿Cómo se ama?, preguntarán algunos; se lo ama conservándolo los que lo saben y aprendiéndolo los que lo ignoran, en un ejercicio habitual grande o pequeño, pero constante, tenaz, sin desmayos.

¿Quién puede impedirlo? Nada ni nadie. Ninguno puede impedirnos que lo llevemos y lo cultivemos en nosotros mismos.

Entonces, si lo hacemos con ese amor inextinguible, pronto nos expresaremos todos como lo que somos, hermanos de un pueblo que reconocen un mismo origen. Día llegará en que se hablará con libertad y no será objeto de persecuciones, habrá llegado la hora de que a la sociedad que nos oprime la podamos tildar de culta y civilizada.

El Día del Euskera es el de tu ofrenda de amor al idioma de tu ser.

Brillen en este Día con especial fulgor, los apellidos: Mendoza, Garay, Legazpi, Txurruka, Elkano, Nekotxea, Bolibar, Loyola, Xabier, Armentia, Garikoitz, Arana-Goiri, Campion, Aranzadi, Unamuno, Lizarralde, Jaka, Olariaga, Etxenagusia, Pello Mari Otaño, Otaegi, Bereziartua, Barrena...

Son trozos de tierra ancestral. Son voces profundas del idioma vernáculo.

GORA EUSKERA MAITEA...

3 DE DICIEMBRE DE 1954

VI DIA DEL EUSKERA

1949-1954

Diciembre, 3, a las 18 horas:

Preparado por el INSTITUTO AMERICANO DE ESTUDIOS VASCOS y con la adhesión de todas las sociedades vascas, tendrá lugar un **Acto Académico** en el aula magna de la **Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad Nacional de Buenos Aires**, Viamonte 430.
El Profesor Dr. ISAAC LOPEZ MENDIZABAL, disertará sobre

"EUSKERAREN BEREZITASUN JAKINGARRIAK"

(Características notables del euskera)

Conferencia del P. BONIFACIO DE ATAUN, sobre
"LINGUA VASCONUM PRIMITIÆ"
(1er. Libro euskérico, de 1545)

Diciembre, 4: En el Laurak Bat, Belgrano 1144.
A las 19 hs.: Homenaje al poeta vasco

PELLO MARI OTAÑO

Apertura por el Presidente de Euskaltzaleak, D. BENITO MONTOYA.
Discurso por el Sr. Dn. JOAQUIN DE GANBOA.
Concierto por la Profesora Srta. PERLA ARGERICH BEASCOECHEA.
A las 21 hs.: Banquete en honor de los profesores de euskera.

Diciembre, 5, a las 11 hs.: Misa en honor de S. F. Xabier, Patrono del Euskera Eguna. (In Memorian). Iglesia Ntra. Sra. Monserrat, Belgrano 1151.

ADEIZDEYA **INVITACION**

82/83 1e et T.

FSC
TT-COC-2573